

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
INFORMATIKAI KAR
TÉRKÉPTUDOMÁNYI ÉS GEOINFORMATIKAI TANSZÉK

A REGULY-TÉRKÉP EGY RÉSZLETÉNEK
MODERN KARTOGRÁFIAI
FELDOLGOZÁSA

DIPLOMAMUNKA
TÉRKÉPÉSZ MESTERSZAK

Készítette:

Gulyás Zoltán

térképész mesterszakos hallgató

Témavezető:

Dr. Gercsák Gábor

egyetemi docens

ELTE IK Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék

Külső konzulens:

Dr. Szíj Enikő

ny. egyetemi docens

ELTE BTK Finnugor Tanszék

Budapest, 2013

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS.....	3
1.1. A témaválasztás indoklása	3
1.2. A dolgozat célja.....	3
2. REGULY ANTAL ÉS TÉRKÉPE	7
2.1. Reguly Antal életútja.....	7
2.2. Az Urál hegység bemutatása	9
2.3. A pétervári kéziratós térkép	14
2.4. Reguly levele Köppen akadémikusnak	20
3. A TÉRKÉPRÉSZLET FELDOLGOZÁSA	23
3.1. A feladat ismertetése	23
3.2. A választott térképrészlet vázlata.....	25
3.3. Az Urál északi részének térképe	28
3.4. A térképrészlet neveinek azonosítása.....	29
3.5. A térképrészlet nevei a pesti kéziratós vázlatokon	33
3.6. A térképrészlet nevei Hidas Gábor olvasatában	34
4. ÖSSZEFOGLALÁS	36
5. IRODALOMJEGYZÉK	37
6. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	38
7. MELLÉKLETEK	39

1. Bevezetés

1.1. A témaválasztás indoklása

Reguly Antal térképező tevékenységére egy tanszékünkön rendezett szakmai előadáson figyeltem fel. Az általam addig csak a nyelvészeti és etnográfiai eredményeiről ismert tudósról – a magyar és a finnugor népek közötti rokonság kapcsán – már az általános iskolai tanulmányaim idején hallottam, azonban életpályájának alakulása, tudományos munkássága akkoriban még nem foglalkoztatott annyira, hogy részletesebben is utána olvassak.

Az oroszországi területek földrajza és néprajza mindig is nagyon közel állt hozzám, éppen ezért nagy várakozással tekintettem az említett előadásra, amely Reguly Antalnak az Északi-Urál megismerésében játszott úttörő szerepével foglalkozott. Az előadás számos újdonsággal szolgált számomra: legfőképpen azzal, hogy Regulyt mint térképező tudóst mutatta be, aki a mostoha időjárással és a szűkös anyagi körülményekkel dacolva, emberfeletti munkával elkészítette az európai ember számára addig jórészt ismeretlen uráli területek térképét. Részben az előadás hatására igyekeztem minél többet megtudni Reguly életútjáról és munkásságának térképészeti vonatkozásairól.

Reguly Antalt mind emberi tartásáért, mind pedig az elért eredményeiért nagyra becsülöm. Úgy vélem azonban, hogy térképező tevékenysége a nagyközönség számára csak kevésbé ismert. Meglátásom szerint Reguly térképe nem csupán kartográfia-történeti szempontból tekinthető fontos alkotásnak, hanem a magyar kultúrtörténet vonatkozásában is kiemelkedő jelentőséggel bír.

Reguly térképéhez kapcsolódóan néhány éve egy térképész hallgató, Szőnyi Zsófia már végzett vizsgálatokat [Szőnyi, 2010]. Az ő kiváló munkáját is tanulmányozva, valamint a témában megjelent cikkeket [Karelin, 1991], [Klinghammer – Gercsák, 2009], [Márton, 2009] elolvasva arra az elhatározásra jutottam, hogy magam is bekapcsolódom Reguly térképező tevékenységének kutatásába, s térképész diplomamunkámat e témában kívánom elkészíteni.

1.2. A dolgozat célja

A térképészet tudományán belül legszívesebben a földrajzi nevek témakörével foglalkozom, éppen ezért a Reguly térképező munkásságához fűződő kutatásaim során is kiemelt figyelmet szentelek a névrajzi vizsgálatokra. A Reguly-térkép tudományos értéke elsősorban a páratlanul gazdag névanyagában rejlik, amely számos érdekességet kínál a nyelvészeknek és a térképészeknek egyaránt.

Dolgozatomban főként a Reguly-térképen megjelenő földrajzi neveket kívánom górcső alá venni a térképész szemszögéből nézve. Mivel azonban a térkép többféle kiadásban is napvilágot látott, valamint a megalkotását elősegítő kéziratok vázlatokat is különböző helyeken őrzik, szükségesnek tartom, hogy még a munka kezdete előtt felsoroljam az egyes kiadásokat, s ezáltal egyértelművé tegyem az elemzések folyamán, hogy éppen melyik kiadásról van szó.

Napjainkban Reguly térképének négyféle változatával találkozhatunk. Ezek – melyeknek mindegyike meglehetősen ritkának vagy egyedinek számít – a következők:

1. Reguly-térkép a Magyar Tudományos Akadémia Kézirattárában:

Az eredeti kartografált térkép két példánya, amelyet Reguly 1846–1847-ben Szentpéterváron helyszíni vázlatok alapján csillagászati és matematikai módszerekkel meghatározott pontok keretébe „illesztett”, a Magyar Tudományos Akadémia Kézirattárában lelhető fel. A továbbiakban *pesti akadémiai Reguly-térkép* néven említem.

2. Reguly-térkép Szentpéterváron:

Szűcs Enikő – Reguly-kutató, az ELTE Finnugor Tanszékének munkatársa – gyűjteményében található egy két darabból álló színes fényképfelvétel a Szentpéterváron őrzött kéziratok Reguly-térképről. Névrajzi vizsgálataimat jórészt e felvételek segítségével végeztem, valamint a térképnek a következő fejezetben tárgyalt elemzése során is elsősorban ezekre támaszkodtam. A továbbiakban *pétervári kéziratok térkép* néven hivatkozom rá.

3. Reguly-térkép a Magyar Földrajzi Intézet nyomtatásában:

1906-ban látott napvilágot Reguly térképének egy hasonmás kiadása, azonban ehhez csak két színt használtak: feketét, illetve a vízfelületekhez szemléltetéséhez kéket. A Magyar Földrajzi Társaság megbízásából a Magyar Földrajzi Intézet nyomtatásában készült. Pápay Józsefnek a Földrajzi Közleményekben publikált tanulmánya mellékleteként ismerjük.

4. Reguly-térkép a Térképtudományi Tanulmányok mellékleteként:

1983-ban a Térképtudományi Tanulmányok (Studia Cartologica) 9. kötetének mellékleteként jelent meg egy színes, de kisebbített méretű hasonmás kiadás. A kötetben megtalálható a Hidas Gábor olvasatában készített névanyag-katalógus, amelyet elemző munkám keretében is tanulmányozok.

Reguly térképező munkásságának fontos dokumentumait jelentik a terepen készült térképvázlatok is. Ezek megkülönböztetését is célszerűnek tartom:

a) A pesti kéziratok vázlatok:

A Magyar Tudományos Akadémia Kézirattárában őrzik Reguly eredeti, terepen készült térképvázlatait. A kéziratok öt számozással ellátott, és négy másik vázlatot tartalmaznak. Ezek kartográfiai vizsgálatával elsőként Szőnyi Zsófia térképész hallgató foglalkozott: diplomamunkájának keretében feldolgozta a vázlatokat és összegyűjtötte a rajtuk szereplő földrajzi neveket, magyarázó szövegeket.

b) A pétervári kéziratok vázlatok:

Tudomásunk van Reguly további három kéziratok térképvázlatáról is, melyeket 1845. január 16-án Berjuzovból küldött Baer akadémikusnak. Ezekről a pétervári vázlatokról egyelőre még nem tudjuk, hogy pontosan hol találhatóak. Tanulmányozásuk térképészeti és nyelvészeti szempontból is komoly előrelépést jelenthet a Reguly-térkép kutatásában.

Dolgozatom tartalmi szempontból két fő egységre osztható. Először egy külön fejezetben röviden ismertetem Reguly Antal életútját [1], [Szi, 2009], kitérek az Urál hegység természetföldrajzi jellemzőire és tagolására, bemutatom a vizsgálataim tárgyát képező pétervári kéziratok térképet, valamint egy korabeli dokumentum – a Köppen akadémikusnak írt levél – kartográfiai szempontú elemzésével igyekszem rávilágítani Reguly térképező szemléletmódjára.

A második rész sokkal inkább gyakorlati jellegű: a pétervári kéziratok térkép egy részletét kartográfiai feldolgozom, s ehhez kapcsolódóan névrajzi elemzéseket hajtok végre. Mivel e dolgozat a Reguly térképészeti munkásságának feltárását célzó jövőbeli kutatásaim bevezetésének tekinthető, fontosnak tartom megjegyezni, hogy a névrajzi vizsgálatok nem a térkép egészét, hanem csak egy választott részterületét érintik. A teljes névanyag vizsgálatára e dolgozat keretében nem kerül sor. Dolgozatom e fejezetében kísérletet teszek a térkép választott részletének újraalkotására és a kivágatban szereplő nevek rendszerezésére. Ismertetem az általam megalkotott térképvázlat és általános földrajzi térkép szerkesztésének menetét, majd a vázlat felhasználásával összehasonlító elemzéseket végzek. A saját olvasatomban gyűjtött nevek későbbi alakjait orosz topográfiai térképek segítségével igyekszem feltárni. Ezt követően a neveket összehasonlítom Reguly pesti kéziratok vázlatainak – Szőnyi Zsófia által feldolgozott – neveivel, illetve a Térképtudományi Tanulmányok lapjain megjelent, Hidas

Gábor olvasatában közreadott névgyűjteménnyel. Végül befejezőként összefoglalom a munkám eredményeit.

Dolgozatom elsődleges célja, hogy a választott mintaterületre vonatkozóan minél több földrajzi nevet azonosítsak, és ezeket meghatározzam abban a formában, ahogyan Reguly pétervári kéziratos térképén szerepelnek – elősegítve ezzel a térkép minél alaposabb megismerését, valamint a térképhez köthető nyelvészeti témájú kutatások eredményességét.

2. Reguly Antal és térképe

2.1. Reguly Antal életútja

Reguly Antal néprajzkutató, nyelvész, folklorista, a finnugor népek közötti kutatás úttörője 1819. július 11-én született Zircen [1. ábra]. Szellemi tekintetben igényes, anyagiakban tehető családban nőtt fel. 1828–1833 között a ciszterci rend székesfehérvári gimnáziumába járt, a hatodik osztályt pedig Nagyszombatban végezte el. Ezt követően a győri akadémián tanult bölcséletet. Tanulmányait mindig kiemelkedő eredménnyel végezte. Érdeklődése igen sokoldalú volt: legfőképpen a történelem és a földrajz vonzotta, de közel állt hozzá a zene és a vívás is. Győri tanulmányai befejeztével 1836-tól a pesti egyetem jogi fakultásának hallgatója lett. Már egyetemi hallgató korában jelentős utazásokat tett a történelmi Magyarország területén és Bécsben, melyekről részletes feljegyzéseket készített.

1839-ben Reguly – jogi tanulmányait követően – Nyugat-Európába indult. Eredeti terveiben cseh és német városokat akart bejárni, majd Dániát és Skandináviát kívánta megismerni, azonban néhány hónapra tervezett útjáról csak 1847-ben tért haza újra Magyarországra. Stockholmban megismerkedett Arvidson finn tudóssal, aki felhívta Reguly figyelmét a finnugor nyelvrokonság kérdésére. Reguly azonnal hozzáfogott a téma tanulmányozásához és Arvidson biztatására Finnországba indult.

1839. november 8-án lépett finn földre, ahol két esztendőt töltött. Ez idő alatt elsajátította a svéd és a finn nyelvet, tanulmányozta többek között a nyelvészeti, néprajzi és földrajzi szakirodalmat, megismerkedett a finn népköltéssel, valamint folklórgyűjtést is végzett. Finnországi tartózkodása idején alakultak ki tudományos tervei: arra a következtetésre jutott, hogy nyelvünk legközelebbi rokonságát a keleti finnugor, legfőképpen az obi-ugor nyelvek körében kell keresnie, így a Finn Irodalmi Társaság levelező tagjává választott Reguly az oroszországi tudományos élet központjába, Szentpétervárra indult.

1. ábra: Reguly Antal portréja

Szentpéterváron az ifjú Reguly az orosz mellett a mari (cseremis), mordvin és komi (zürjén) nyelv tanulmányozásához látott, és számos tudományágban képezte magát. Egyik legjelentősebb tanítómestere és pártfogója az észtországi balti-német származású Karl Makszimovics Baer akadémikus. Körvonalazódó szibériai expedícióját az orosz tudományos körök támogatták volna, azonban Reguly magyar megbízásból szerette volna véghezvinni terveit. 1841. június 11-től 1843 őszéig időzött Péterváron. Tervei és reményei mellett azonban kétségek és állandósuló pénzhiány gyötörte. Munkájának új lendületet a Magyar Tudományos Akadémia támogatásának híre adott. A támogatási összeget Reguly csak jóval később, részletekben kapta meg, így a támogatás ígéretével és pártfogóinak személyes kölcsöneivel indult el 1843. október 9-én az Urál felé.

1843. december 4-én kelt át az Urálon és érte el Verhoturjét. Itt kezdte meg manysi (vogul) kutatásait. Bejárta a Konda folyó vidékén lévő manysi településeket, majd a Pelim környékén időzött, ahol antropológiai és néprajzi gyűjtéseket is végzett. 1844 nyarán a Szoszva folyó mentén folytatta kutatásait. Októbertől a hanti (osztják) nép megismerésébe kezdett. Obdorszkba (ma Szalehard) utazott, az északi hantik egyik központjába. Utazásai során egészen a Jeges-tenger partvidékéig eljutott. A geográfiai adatok gyűjtése mellett a rén-szarvasaikkal nomadizáló hantik és nyenyecék életére vonatkozó gyűjtőmunkát is folytatott. A hosszú telet Berjozovban töltötte a hanti nyelv és kultúra tanulmányozásával. Túlfeszített tempóban dolgozott, közben rengeteget nélkülözött.

1845. március 3-án visszaindult Kazanyba: a kedvezően alakuló anyagi helyzete lehetőséget kínált a mordvin, a mari és a csuvas nyelv tanulmányozására. Mari nyelvtanulmányait Reguly a rajfai kolostorban kezdte meg, ősszel pedig a mordvin nép kutatására indult. Télre Kazanyba visszatérve folytatja csuvas tanulmányait, a tavaszt a hegyi marik között töltötte. A Volga-vidéki népek körében gyűjtött gazdag nyelvészeti anyag és a rendezett jegyzetek birtokában 1846 nyarán érkezett vissza Szentpétervárra.

Szentpétervárra történő visszatérésekor hozzákezdett az Urál északi felét bemutató első részletes térkép elkészítéséhez. Három év alatt mintegy 385 ezer km²-nyi területet járt be, 30 ezer kilométer utat téve meg. Az Orosz Földrajzi Társaság felkérésére végzett munkával 1847 januárjában készült el. Szöveges leírást nem mellékelte a térképhez – a tudományos élet Köppen akadémikushoz intézett, majd publikált részletes leveléből tudhatta meg a magyarázatokat. Itthon a Magyar Tudományos Akadémián 1856. június 2-án tartott előadásán, majd annak folytatásaként június 30-án mutatta be térképét.

1847 februárjában az akkor az Orosz Birodalomhoz tartozó Lengyel Nagyhercegségen keresztül utazva megállapodott a Neisse alatti Sziléziában, Gräfenbergben, és a hegy túloldal-

lán, Freiwaldauban, hogy megtépázott egészségét helyrehozza. Hosszú utazásai után 1847 szeptemberében látogatott először haza szüleihez, ezt követően pedig több alkalommal is németországi gyógyfürdőkbe utazott. Távollétében az akadémia novemberi ülésén – az első magyarországi néprajzi kiállításként – bemutatták az általa gyűjtött tárgyakat. Az anyag a Nemzeti Múzeumba került, ahol az 1872-ben megalakuló Néprajzi Tár – a mai Néprajzi Múzeum elődje – alapjait vetette meg. 1848 júniusában Eötvös József kultuszminiszter – ugyancsak távollétében – kinevezte az Egyetemi Könyvtár első őrévé. A szabadságharc leverése után a döntést átmenetileg érvénytelenítették, ezért Reguly csak 1850 januárjában foglalta el állását.

Itthon Reguly – a várakozások ellenére – nem fogott gyűjtött anyaga feldolgozásához, hanem újabb kutatásokat végzett. Az 1850-ben megtartott Akadémiai székfoglalóját a „dzsungár nép” magyarral való rokonságának cáfolatáról írta, ám a finnugor nyelvrokonság kérdéséről itt sem nyilatkozott. Reguly nem titkolta, hogy a finnugor népeket és nyelveket, a magyart is, azonos módszerrel akarta vizsgálni, hogy saját tapasztalatai útján és alapos áttekintést követően foglaljon állást. Ezért végzett antropológiai tanulmányokat, tanult meg fényképezni, továbbra is foglalkoztatta a földrajz és a térképészet. 1856 őszén, rendes évi szabadsága idejében végigutazta a Duna mentét a Nürnberg–Regensburg–Linz–Bécs–Pozsony–Pest útvonalon, mindent alaposan megnézve, művészeti, antropológiai, térképészeti megjegyzéseket téve és tárgyalásokat folytatva.

1857. augusztus 31-től október 10-ig Palócföldön végzett részletes kutatásokat. Ezen az útván készített feljegyzései a palóckutatás értékes forrásai, egyszersmind a magyar néprajztudomány kialakulásának egyik fontos dokumentuma.

Reguly hozzáfogott manysi (vogul) anyagának rendezéséhez. A feldolgozást az 1858. augusztus 23-án, 39 esztendőskorában váratlanul bekövetkezett halála szakította félbe. Reguly emlékezete napjainkban is jelentős: számos intézmény névadója, valamint az Urálban egy hegycsúcs is a nevét viseli.

2.2. Az Urál hegység bemutatása

Jóllehet Reguly térképének címében az Északi-Urál megnevezés olvasható, valójában annál jóval nagyobb területet ábrázol: az uráli vonulatoknak a Jeges-tenger partjáig húzódó részei is megjelennek. Ahhoz, hogy pontosabb képet kapjunk a Reguly által bejárt területekről, az uráli utazását megnehezítő domborzati és időjárási viszonyokról, szükségesnek tartom, hogy bemutassam az Urál hegységet, ismertessem természetföldrajzi jellemzőit és tagolását [Szekely András: Szovjetunió című könyve nyomán, a szerző földrajzinév-írása szerint].

A Kelet-európai-síkvidék és a Nyugat-szibériai-alföld között éles válaszfalként emelkedik ki az Urál észak–déli irányú hegylánca [2. ábra], amely egyúttal Európa és Ázsia határa is. Északi és déli szakasza jobban kiemelkedik, magasabb középhegység jellegű. Középső része viszont lealacsonyodik, és ezért a fontosabb közlekedési utak itt vezetnek át. A hegylánca szélessége változó. Északon mindössze 40–80 km széles, délen viszont 200 km-re terebélyesedik. A központi láncokat két oldalról széles előhegységi övezet kíséri. Ásványkincseinek sokféleségét tekintve az Urál nemcsak Oroszországban, hanem az egész Földön is az egyik leggazdagabb terület.

2. ábra: Az Urál hegység a magasból (Gercsák Gábor felvétele)

A hegylánca 2500 km hosszan húzódik észak–déli irányban, a Jeges-tenger menti tundrától a Kaszpi-tenger környéki félsivatagig. Mindez azt eredményezi, hogy a hegyláncon belül jelentősek az éghajlati különbségek. Vízszintes irányban a szubarktikus és a mérsékelt éghajlat változatai alakultak ki, ugyanakkor a függőleges éghajlati övezetesség is megfigyelhető. Az Urál – kiterjedésénél és helyzeténél fogva – egyfelől bizonyos helyi választó, másfelől irányító szerepet tölt be. Zavarja a nyugati légtömegek kelet felé áramlását, ugyanakkor a téli hónapokban

megszűri a kelet felől előtörő ázsiai anticiklon hideg légtömegét. Ennek következtében nyugati és keleti oldalán különböző légtömegek kerülhetnek uralomra. Tavasszal, nyáron és ősszel a heglánc irányító szerepe lép előtérbe. Az átmeneti időszakokban a sarki légtömegek a heglánc mindkét oldalán dél felé az erdős sztyepp övezetéig nyomulhatnak, késő tavaszi vagy korai őszi fagyokat okozva ott. Nyáron viszont a közép-ázsiai kontinentális légtömegek a heglánc mentén többször eljutnak északra, a szubpoláris területekre, elhozva ide – hacsak néhány napra is – a forró dél leheletét.

Mivel a heglánc az uralkodó nyugati légáramlatokkal szemben fekszik, a csapadékot szállító légtömegeket emelkedésre kényszeríti. Emiatt nyugati lejtői jóval több csapadékban részesülnek, mint a keletiek. Az Északi-Urálban a nyugati lejtőkön az évi csapadékösszeg eléri az 1000 mm-t, a Déli-Urálban a 700 mm-t. Ugyanakkor a keleti lejtőkön legfeljebb csak 450 mm-es évi csapadékot mérnek. Jelentősek az eltérések – elsősorban az északi és déli részek között – a csapadék időbeli eloszlásában is. Északon – különösen ősszel és télen – jelentős a csapadék. Itt a nyugati lejtőkön a hótakaró vastagsága az egy métert is meghaladja. A keleti lejtők viszont a főnhatás következtében ekkor is szárazak. Dél felé haladva a téli csapadék már elenyésző, ezért a hótakaró itt mindössze 15–20 cm vastag. A csapadék zöme a nyári hónapokban esik.

A hőmérsékletben is jelentősek a különbségek, mind vízszintes, mind pedig függőleges irányban. Az évi középhőmérséklet alacsony. A tél hosszú és hideg. Az abszolút minimum északon $-50\text{ }^{\circ}\text{C}$, délen pedig $-46\text{ }^{\circ}\text{C}$. A hótakaró északon 6–7 hónapig, délen 4 hónapig is kitart. A tavasz és az ősz nagyon rövid, és a különböző légtömegek gyors cserélődése következtében nagyon szeszélyes. Melegebb nyárról csak az Urál déli részén beszélhetünk. A heglánc középső és északi része nyáron is hűvös.

A heglánc peremi részei szinte észrevétlenül mennek át a környező tájakba. A szomszédos területek felé nemcsak a domborzatban, hanem a növényzetben sincs éles határ. Igaz, hogy a heglánc átszeli a tundra, a tajga és a sztyepp övezetét, mégis az Urálban mindezek az övezetek sajátosan alakulnak ki. Dél felé mindegyik övezet alacsonyabb szélességekre húzódik le, másrészt – a hegységi jellegnek megfelelően – a függőleges övezet is kialakul.

Gazdag növényzete kevés fajtából áll. Északon a lejtőket sziklás-törmelékes vázталajon tundra borítja. A 68° szélességen a védettebb helyeken már satnya vörösfenyők is megjelennek. A 67° -tól – különösen a heglánc belsejében – kiterjedt szibériai vörösfenyő, szibériai luc- és nyírerdők nőnek. Az erdő felső határa az Északi sarkkör mentén 250–300 m körül van, e felett a szubalpesi öv, majd pedig a tundra következik. Dél felé az erdő fokozatosan magasabbra hatol fel. Az Északi-Urál déli részén az erdő felső határát már 800 m magasan találjuk.

A Középső-Urál alsóbb régióit túlevelű erdő borítja. A sztyeppből kiemelkedő Déli-Urál a legváltozatosabb: alsó régióiban lombos erdő alakult ki, ennél magasabban tölgyesek foglalnak helyet, melyek közé nagyon sok erdei- és vörösfenyő keveredik.

Állatvilága gazdag, de az jórészt megegyezik a környezetével. Északon, elsősorban a tajga övezetében a coboly, a nyest, a rénszarvas és gímszarvas jellemző. A Középső- és a Déli-Urálban az őz, a jávorszarvas, a medve és a mókus él. A madarak közül a fajdtyúk, a nyír-fajd és a császármadár a legjellegzetesebbek. Nagyon gazdag a folyók halállománya is.

A hegylánc hosszú észak–déli kiterjedése jelentős éghajlati és életföldrajzi különbségeket idéz elő. Ehhez járul még az is, hogy az Urál csapásiránya sem egyforma. E különbségeknek megfelelően magát az Urált négy hegységcsoportra oszthatjuk fel (Sarki-Urál, Északi-Urál, Középső-Urál, Déli-Urál), melyhez északon és délen még egy-egy „póttag” (a Paj-hoj, illetve a Mugodzár) csatlakozik. Északról dél felé haladva az egyes hegységcsoportok a következőképpen jellemezhetők:

Paj-hoj:

Északon, a 68,5° szélességen túl elhelyezkedő Paj-hoj tulajdonképpen még nem tartozik a szorosabb értelemben vett Urálhoz, annak csupán elővidéke. Dombvidéknek tekinthető, hátai ugyanis sehol nem érik el az 500 m-t. Csapása északnyugat–délkeleti irányú.

Sarki-Urál:

Az Urál a 64° szélességig terjedő Sarki-Urálban válik hegységgé. Csapásiránya itt hirtelen dél-délnyugatra fordul. Nemcsak csapásirányban, hanem jellegzetes jégvájta formakincsével is lényegesen különbözik a hegylánc többi részétől. A Sarki-Urál két részre oszlik. Északi része, a tulajdonképpeni Sarki-Urál alacsonyabb és keskenyebb, sehol sem éri el az 1500 m-t. Déli része a Szubpoláris-Urál erősen kiszélesedik, felmagasodik és tagoltabb. Itt emelkedik az egész Urál legmagasabb csúcsa, a Narodnaja (1895 m).

Éghajlata rendkívül hideg. Az alacsonyabb részeken a tél 7 hónapig, 1000 m felett 9 hónapig is eltart. A hó csak június végére olvad el, de már szeptember elején új hó fedi a hegyeket. Télen gyakoriak az erős nyugati és délnyugati szelek; így a nyugati oldal völgyeiben a hótakaró vastagsága több métert is elér, a keleti oldalon viszont legfeljebb 60 cm vastag a hó. A hegylánc két oldalának éghajlatában a különbség főleg nyáron szembetűnő. A nyugati oldalon ekkor alig akad napos időszak, ugyanakkor a keleti oldalon a nyár melegebb, és heteken át süt a nap.

A 67,5° szélességtől délre, 500–600 m-ig a lejtőket ritka túlevelű erdők borítják. Főleg szibériai lucfenyőből, helyenként pedig jegenye- és cirbolyafenyőből állnak. Ezt hegyi tundra, mégpedig először bokros, majd igazi mohás-zuzmós tundra váltja fel, amely északon összeolvad a síktundrával.

Északi-Urál:

Az Északi-Urál már észak–déli hosszanti csapást vesz fel. Párhuzamos hegyvonulatok jellemzik. Északon a Tyelposz-izzel (1617 m) kezdődik, és délen a legmagasabb Konzsakovszkij Kamennyel (1569 m) végződik.

Az éghajlat az Északi-Urálban már kevésbé zord. A tél kissé mérsékelt, a nyár pedig melegebb. A növényzet viszont teljesen megváltozik. Északon 500, délen már 800 m-ig felhatol a sűrű sötét-tajga. A szibériai luc- és vörösfenyő 20 m-es magasságot is elér. Ezek közé cirbolya és nyír is vegyül. Az európai oldalon inkább a nedvességet kedvelő, az ázsiai pedig a szárazságot tűrő fajok (erdeifenyő, cirbolya) élnek. A magaslatokon fellépő havasi réteken különböző füvek és színes virágok nőnek. Az európai oldal nedvesebb és az ázsiai oldal szárazabb jellege a rétek növényzetében is tükröződik.

Középső-Urál:

A Középső-Urál területén a hegylánc alacsonnyá válik, és szinte elveszíti hegység jellegét. A vízvázlat helyenként csak 400 m magas, így ez a terület kényelmes átjáróul szolgált Európa és Ázsia között a vasút és az országút, korábban pedig még a népek vándorlása számára is.

Északi része inkább még hegységi jellegű. Itt két egymással párhuzamos, 700–800 m magas hosszanti láncot találunk. Ezeket is általában szelíd, enyhe formák jellemzik. Déli része 400–500 m magas, platójellegű táj.

A Középső-Urál nagy részét erdő fedi. Ez lucból és jegenyefenyőből áll, amelyhez nyír, nyár és erdeifenyő járul. Talaja podzolos erdőtalaj. Típusos podzol csak a magasabb északi részen fordul elő. Csupán a legmagasabb csúcsok tartoznak a szubalpesi és alpesi régióhoz.

A hegységcsoport gazdag vas-, platina-, réz-, arany- és azbesztteléseit már régóta bányásszák. Ezek az ásványkincsek adják az uráli iparvidék alapját.

Déli-Urál:

A Jurma-hegységtől dél felé, a Déli-Urálban a hegylánc újra emelkedik. A párhuzamos láncok közül némelyik az 1500–1600 m magasságot is eléri. Dél felé a láncok tölcserűen kiszéle-

sednek, és az Urál itt a legszélesebb (200 km). A láncok kezdetben délnyugati irányban futnak, majd délnek fordulnak.

A sztyeppből kiemelkedő hegység peremén 300–400 m magasságig – elromlott fekete földön – lombos erdő, hárs és szil díszlik. Az erdőben juhar, tölgy, ritkábban nyír és nyár is előfordul. 400–1000 m-ig a tölgyesek öve húzódik. Ezekbe erdei- és vörösfenyő is vegyül. A főláncon sok a jegenyefenyő és luc is. A szubalpesi öveget parkszerű alacsony fenyő- és nyírligetek tarkítják. A Déli-Urálban csak kevés csúcs emelkedik az erdőhatár fölé. A legmagasabb tetőkön tundrát találunk.

Mugodzsár:

A Mugodzsár az Urál-rendszer legdélibb szakasza, már nem tartozik a szorosabb értelemben vett Urálhoz. A magasságviszonyok, a domborzat tekintetében a Paj-hojhoz hasonlítható.

Csapadék is olyan csekély, mint a Paj-hojban, csak ez ott elegendő és állandóan magas nedvességet biztosít, itt viszont sivár szárazságot eredményez. Így ez szintén gyér növényzetű, fátlan táj, miként a Paj-hoj, csak nem a hideg miatt, hanem éppen ellenkezőleg, a kevés csapadékkal társuló nagy meleg és párolgás következtében. Ennek megfelelően a Mugodzsár túlnyomórészt az északi félsivatagi övbe tartozik.

2.3. A pétervári kéziratós térkép

Névrajzi vizsgálataim alapjául a pétervári kéziratós térképet választottam – annak ellenére, hogy e kiadásnak a helyszínen történő közvetlen tanulmányozására még nem volt lehetőségem, ennél fogva csak a róla készült, két részből álló fényképfelvételre tudtam támaszkodni. Jóllehet a pesti akadémiai Reguly-térkép, valamint a kétféle hasonmás kiadás is elérhető volt számomra, mégis úgy döntöttem, hogy a névanyag szempontjából nagyobb eredményességet sejtető fényképfelvételeket veszem szemügyre. A pétervári kéziratós térkép mind megjelenésében, mind az ábrázolási módszer tekintetében olyan eltéréseket mutat a többi kiadáshoz képest, amelyek jelentősége különösen a névrajzi elemek feltárása során mutatkozik meg.

Reguly térképének témájában már több kiváló és alapos kartográfiai elemzés is napvilágot látott, amelyek jórészt a pesti akadémiai kiadáshoz kapcsolódnak. Dolgozatomban magam is kísérletet teszek a térkép elemzésére oly módon, hogy a pétervári kéziratós térkép szemszögéből vizsgálódom, összehasonlítva azt a többi kiadással.

A két darabból álló színes fényképfelvételen szereplő térkép Reguly eredeti kéziratós térképe, amely alapján a Magyar Tudományos Akadémia Kézirattárában őrzött példány, va-

lamint a Hofmann-expedíció által használt példányok is készültek. Az Orosz Földrajzi Társaság 1847–48-ban, valamint 1850-ben megvalósított, Hofmann vezette expedíciója oly mértékben támaszkodott Reguly térképére, hogy azonnal litografálták, és nemcsak az expedíció valamennyi tagjának adtak egy-egy példányt, hanem egyes vidékeken a helyi lakosok is kaptak belőle. A térkép – megjelenésének módját tekintve – vászonra kasírozva, terepen is jól használható kivitelben készült.

A térképet egy igen vastag, fekete színű keret határolja, amely a térkép alsó részén – ahol egy kitörést láthatunk – megszakad. A főkereten belül egy újabb, ám lényegesen vékonyabb és mindvégig folytonos keret található, amely a térképtükör határát jelöli ki. Azonban – a kitörést nem számítva – két helyen is előfordul, hogy a térképi elemek a belső kereten túl is meg vannak rajzolva: ez a nagyobb folyók esetében figyelhető meg, s ez a megoldás nyilvánvalóan azt a célt szolgálja, hogy a térképolvasó számára egyértelművé váljon, melyik irányban folytatódik a vízfolyás a térkép keretén kívül eső területeken. A belső és a külső keret közötti részen jelenik meg a fokhálózat számozása. A térkép fokhálózata 1°-onként van beosztva, ferrói kezdőmeridiánnal [3. ábra].

3. ábra: A pétervári kéziratós térkép részlete

A térkép bal felső sarkában helyezkedik el a címező, a jobb alsó sarkában pedig a jelmagyarázat. Ezeket ugyancsak keret határolja. A térképlap jobb szélén, a középső részen egy mel-

léktérkép is helyet kapott, amely a jelmagyarázattal közel azonos méretű. A térkép nyelve német, a címmezőben – verzál betűkkel – a következő megírás olvasható: „*Ethnographisch-geographische Karte des Nördlichen Ural Gebietes entworfen auf einer Reise in den Jahren 1844 und 1845 von Anton v. Reguly. St Petersburg 1846.*” Az általam vizsgált felvételen a címmező területén a lap sérült, így a megírás kezdő szavának második és harmadik betűje nem olvasható, ugyanakkor a pétervári kéziratban látható cím teljes egészében megegyezik a hasonmás kiadások címmezőjének megírásával, így ez a sérülés az azonosítás során nem okozott problémát.

A térképen ábrázolt terület az északi szélesség 58°-ától nagyjából a 70°-ig, a térkép északi részén körülbelül a keleti hosszúság 54°-ától 76°-ig, déli részén körülbelül a keleti hosszúság 58°-ától 73°-ig terjed (a hosszúsági értékeknél a ferói kezdőmeridiánból adódó különbséget levontam).

A térkép a mai oroszországi közigazgatási beosztás szerint az alábbi egységek területét érinti:

- Nyenyec Autonóm Körzet,
- Jamali Nyenyec Autonóm Körzet,
- Komi Köztársaság,
- Hanti-Manysi Autonóm Körzet,
- Permi terület,
- Szverdlovszki terület,
- Tyumenyi terület.

A térkép jóval nagyobb területet mutat be annál, mint amelyet a címe meghatároz. Az északi fele egészen a tengerparti területekig nyúlik: feltűnik rajta a nyenyecföldi partvidék, a Dolgij-sziget, a Hajpudir-öböl, a Vajgacs-sziget déli szeglete, valamint a Bajdarata- és az Ob-öböl által közrefogott Jamal-félsziget igen jelentős része. A hegyvonulatok közül teljes egészében megjelenik a Sarki-Ural és a Paj-hoj is.

Ha a pétervári kéziratban lévő térképet összehasonlítjuk a többi kiadással, a legszembetűnőbb különbség a domborzat ábrázolási módjából adódik. A kéziratban lévő térkép „orosz stílusú” domborzatábrázolással, azaz szintörléses módszerrel mutatja be a hegységeket. Ez a megoldás a névrajz olvashatóságát jelentős mértékben elősegíti. A pesti akadémiai térképen és az annak alapján létrehozott hasonmás kiadásokon azonban már csíkozós domborzatábrázolással találkozhatunk. A sok helyütt meglehetősen sűrű csíkozás között a hegységekre és a folyókra vonatkozó földrajzi nevek többsége elvész, szinte teljesen olvashatatlaná válik. Ebből követ-

kezik, hogy a pesti térkép alapján végzett korábbi névgyűjtések csak a hegyvidékeken kívül eső területeken voltak igazán eredményesek, és a hegyneveket általában csak kisebb mennyiségben sikerült azonosítani, s azokat sem mindig a helyes olvasatukban.

A vízrajzi elemek közül a térkép egyaránt tartalmaz állóvizeket és vízfolyásokat. A tavak és a tengerrészek vékony partvonallal és világoskék felületi kitöltéssel jelennek meg. A tengerek partvonalainak felismerését egy sötétebb árnyalatú kontúr is segíti. A legnagyobb vízfolyások (mint például az Ob vagy az Irtis) felületi módszerrel vannak ábrázolva. Az ezeknél kisebb, de jelentős folyók vonalai környezetükből jól kiemelkednek, s a térképész gyakorlatnak megfelelően a forrásuktól a torkolatukig fokozatosan vastagodnak. A kisebb folyókat és patakokat állandó vastagságú vonalak jelölik. A térkép jelmagyarázatában nem szerepelnek közvetlenül a vízrajzhoz sorolható elemek.

A térkép jelmagyarázatának legnagyobb részét a különféle határok bemutatása teszi ki: a határtípusok között megtalálhatók az etnikai határok, a gazdálkodási tevékenységekhez kapcsolódó határok, a növényzeti fedettség határai és a közigazgatási egységeket elválasztó határok.

A térkép etnográfiai jellege legfőképpen abban nyilvánul meg, hogy az egyes nemzetségek előfordulási területeinek határait szemlélteti. Az etnikai határok kartográfiai ábrázolását Reguly úgy alakította ki, hogy a többi határtípustól jól elkülöníthető legyen: a határ vonala szaggatott, és vastagsága minden nemzetiség esetében megegyezik. Az etnikumokat a határvonalhoz tartozó, állandó szélességű band színével különbözteti meg. Az egymással szomszédos etnikai területeknél a határvonal mindkét oldalán band fut, melyek az adott népcsoportoknak megfelelően eltérő színűek.

A térképen Reguly öt népcsoport előfordulási területének határait szemlélteti. Ezek a következők: vogulok (manysik), osztjákok (hantik), zürjének (komik), szamojédek és tatárok.

A gazdálkodási tevékenységeket két határkategória jelöli. E csoportnál a határ vonala szemmel láthatóan vékonyabb, mint az etnikumok esetében, és abban is különbözik, hogy nem szaggatottan, hanem folytonosan van meghúzva. A földművelés határvonalához egy kevésbé széles, ám igen élénk, sárga színű band tartozik. A színválasztás vélhetően azon alapult, hogy a határ – amellett, hogy feltűnő legyen – a rajta keresztülfutó nevek olvashatóságát ne zavarja. Az állattenyésztés határvonalát egy igen széles, vöröses színű band kíséri, ezáltal első pillantásra feltűnik a térképolvasó számára. Különösen azokon a részekén szembetűnő, ahol viszonylag kevés térképi elem található.

A növényzeti fedettség bemutatása is két kategória alapján történik. A határvonal mindkét esetben fára emlékeztető jelek sorozatából áll össze. Az első kategória vonalát kisebb

méretű jelek alkotják, amelyek egymáshoz viszonylag közel helyezkednek el. A kategória mellett a „*Gränze der Waldungen im Allgemeinen*” [erdőségek határa általában] megírás olvasható. Ennek alapján arra következtettek, hogy ez a lombhullató erdők határát mutatja. A másik kategória vonala egymástól távolabb lévő, nagyobb jelek sorozataként fogható fel. Mellette a (Gränze szót helyettesítő ismétlőjel után) „*der Kiefer und Ceder*” [erdei fenyő és cédrus (határa)] megírás szerepel. Feltehetően Reguly itt cédrusként a szibériai cédrusfenyőt érti. Érdekes, hogy a cédrus német nyelvű alakja a térkép jelmagyarázatában nem z (zet) betűvel, hanem c-vel kezdődik. Részben emiatt a „Ceder” szót csak hosszas vizsgálódás után sikerült felismernem.

A jelmagyarázatban a többi határtípustól távolabb, közvetlenül a közlekedési elemek előtt szerepel a közigazgatáshoz kapcsolódó egyetlen határkategória, amely a kormányzóságok határát mutatja be. A pontok és szakaszok váltakozásából felépülő fekete színű határvonal meglehetősen vastag, a térképet szemlélve szinte azonnal feltűnik. Alaphelyzetben nem járul hozzá band, csak akkor, amikor a kormányzósági határ egyben etnikai határ is. Ez esetben az adott szakaszon a határvonal egyik oldalán a nemzetiségre utaló színes szalag fut.

Az etnikumokat és a növényzeti fedettséget jelölő határok felsorolásai közé lett elhelyezve a bárkák vontatóútjának jelzése. Az élénkvoros színű vonal a térképen mindig két egymáshoz közel futó vízfolyás összekapcsolásaként jelenik meg.

Reguly a jelmagyarázatban a településeknek és lakóhelyeknek hat kategóriáját különbözteti meg. Ezek a következők:

- *Kormányzósági székhely*: egy igen erős fekete kontúrral megrajzolt településkarika jelzi, melynek közepében egy kisebb, ám teljes egészében kitöltött karika található.
- *Körzeti székhely*: jele a kormányzósági székhelyhez hasonló módon lett kialakítva, azzal a különbséggel, hogy nem rendelkezik éles kontúrral, és a benne lévő karika nincs kitöltve.
- *Templommal rendelkező falu*: e kategória jelzése az előző két jelhez képest szemmel láthatóan kisebb. Egy egyszerű karikából és a hozzárajzolt keresztből áll.
- *Falu*: ez esetben a szemléltető jel csupán egyetlen, kitöltés nélküli településkarika, melynek mérete megegyezik az előző kategória karikájának nagyságával.
- *Rénszarvaspásztorok sátra*: egy igen vékony vonallal megrajzolt, fordított v betűre emlékeztető jel szemlélteti. Különösen az északi területeken fordul elő, esetenként a tulajdonosára utaló megírás is olvasható mellette.
- *Vadászkunyhó*: Reguly egy kitöltés nélküli háromszöget használt a bemutatására.

A térkép jelmagyarázatát tanulmányozva háromféle útkategóriával találkozhatunk. Egy viszonylag vastag, folytonos vonal ábrázolja a közlekedési eszközökkel járható utakat. Ezzel azonos vastagságú, de szaggatott stílusú vonal jelzi a gyalogutakat. A harmadik kategória a Reguly által bejárt útvonalakat mutatja be. A térképen ábrázolt vidékeken Reguly összesen mintegy 30 ezer kilométernyi utat tett meg. Pápay József összegzése szerint Reguly ezt az óriási területet másfél év alatt a hosszúsága szerint két, a szélessége szerint pedig hat különböző irányban járta be [Pápay, 1906].

A térkép földrajzi neveiben meglehetősen gazdag. A pétervári kéziratban a nevek olvashatósága jelentős mértékben függ a térképi elemek sűrűségétől, azonban – meglátásom szerint – jóval könnyebben azonosíthatók, mint a pesti akadémiai térkép hegyvidéki területein. A pétervári kéziratban a térkép alapján a következő névtípusokat azonosítottam:

– *Domborzati nevek*: a szintörléses ábrázolás segítségével kiemelt hegycsúcsok, magaslatok nevei; a legtöbb esetben egyértelműen megállapítható, hogy az adott név melyik objektumra vonatkozik.

– *Víznevek*: a vízfolyások, tavak, tengeröblök nevei; a térképen feltüntetett folyók és tavak nagy többségéhez tartozik névrajzi megírás.

– *Fok- és szigetnevek*: a tengerparti területeken viszonylag sok foknév szerepel, de a kisebb szigetek nincsenek megnevezve.

– *Településnevek*: az állandó jellegű települések jele mellett szinte mindig van megírás; a rénszarvaspásztorok sátrai sokszor csak a későbbi expedíciók tájékoztatásának céljából kerültek fel a térképre, így több esetben a név is elmaradt mellőlük.

A térképi névrajz részét képezik a tájékoztató jellegű megírások is. Reguly útvonalához kapcsolódóan megjelennek az útszakaszok távolságai (versztben kifejezve), valamint helyenként az egyes települések felkeresésének dátumai is. A rénszarvaspásztorok sátránál néhol a tulajdonos nemzetségére, származására utaló megírás is szerepel.

Összességében elmondható, hogy a pétervári kéziratban a térkép és a pesti akadémiai Reguly-térkép között tartalmi szempontból nézve nincs jelentős különbség. Viszont az ábrázolási módszerekből adódó eltérések nagymértékben befolyásolják a térképi elemek – azon belül is a névrajz – azonosítását és olvashatóságát, ezért a továbbiakban a pétervári kéziratban a térképet tekintem vizsgálataim elsődleges alapjául.

2.4. Reguly levele Köppen akadémikusnak

Ismereteink szerint Reguly Antal nem adott ki szöveges leírást a térképe mellé, azonban kartográfiai szemléletének megismerését jelentősen elősegítheti a korabeli levelezéseinek tanulmányozása. Térképező tevékenységének egyik fontos dokumentuma az Orosz Földrajzi Társaság tagjának, P. I. Köppen akadémikusnak 1847. január 21-én írt levél [Pápay, 1906], melyben Reguly ismerteti a térkép megalkotásához fűződő elgondolásait, valamint több esetben részletesen is megindokolja döntéseit. Fontosnak tartom, hogy a pétervári kéziratos térkép vizsgálatán túl e levél elemzésével is rávilágítsak Reguly térképező szemléletére.

A levél bevezetéseként Reguly megnevezi az általa bejárt vidék térképezéséhez használt forrásokat: az összegyűjtött földrajzi információk egyrészt a helyi lakosok közlésein, másrészt személyes megfigyelésein alapulnak. A vidék minél pontosabb földrajzi bemutatásával legfőképpen saját etnográfiai munkálatai számára igyekezett szilárd alapot biztosítani.

Reguly felhívja a figyelmet arra, hogy térképe elsősorban etnográfiai célból készült. Ennek megfelelően az objektumoknak csak a körülbelüli elhelyezkedését mutatja be, így nincs értelme felróni a matematikai pontosság hiányát. Mindössze arra törekedett, hogy a vidék arculatát meghatározó geográfiai jellemzőket – a vízfolyások és a hegységek főbb irányait, kanyarulatait – szemléltesse, ennél fogva a topográfiai pontosságú felvételezés egyáltalán nem szerepelt a céljai között.

A térkép alapjának összeállításához Reguly részben a korábban készült feljegyzéseket és méréseket, részben pedig a Péterváron rendelkezésére álló asztronómiai helymeghatározásokat használta fel. A Köppenhez írt levélben mind a négy égtáj irányában felvázolja saját térképének határait, s felsorolja a kijelölésükhöz alapul vett expedíciós forrásmunkákat.

Reguly közlése szerint a térképen olvasható földrajzi nevek a vogulok lakta vidékeken mindenütt a maguk teljességében jelennek meg: egyetlen olyan vogul falu vagy kunyhó sincs, amely ne szerepelne a térképen. A térkép jelmagyarázatában is bemutatott vadászkunyhók – amelyek csak télen, a vadászat idején lakottak, s meglehetősen fontosak lehetnek az úton lévő geográfusok számára – nagyrészt fel vannak tüntetve. Az osztják vidékeken a helynevek már közel sem ennyire teljeseek. Ez azzal magyarázható, hogy Reguly – idő hiányában – itt már nem kezdhett részletesebb kutatásokba.

Kimondottan az Orosz Földrajzi Társaság küszöbönálló expedícióját segítő szándékkal tüntette fel a vándorló rénszarvaspásztorok által épített sátrakat a Déli-Szoszva forrásterületétől a Szigva vizeiig. Reguly megadta a sátrak tulajdonosainak nevét, abból a célból, hogy az expedíció tagjai a ritkán lakott vidékeken embereket találjanak, akik helyismeretükből adódó-

an útikalauzként szolgálhatnak. A Szigva vizeitől északi irányban nem volt szükség ilyen útmutatásra, mert ott nagyobb létszámban éltek emberek. Reguly megjegyzi, hogy ezen a vidéken egyre északabbra haladva általában egyre több lakossal lehet találkozni.

Reguly megállapítása szerint a térképet tanulmányozó olvasó számára úgy tűnhet, hogy a domborzati nevek néhol túlságosan nagy részletességgel vannak feltüntetve, ugyanakkor a jövőbeli utazó e területeken járva a neveket vélhetően kevesellni fogja. Legfőképpen azért, mert ezeken a teljesen lakatlan helyeken az expedíció számára egyedül a hegynevek szolgálhatnak tájékozási pontként.

A térkép etnográfiai tartalmaként Reguly levelében három tematikát sorol fel, melyek bemutatásához részletes magyarázatokat közöl. Ezek a következők:

- az egyes népeket elválasztó határok,
- a földművelés határai és
- az állattenyésztés.

Az etnikumokat elválasztó határok magyarázatában Reguly hangsúlyozza, hogy a népek határa (Völkergränze) és a nyelvek határa (Sprachgränze) a térképen egy és ugyanazon értelemben használandók, mert a népeket legfőképpen a saját nyelvük alapján különítette el. Ennek megfelelően a vogulokat jelölő határok csak azokat a közösségeket fogják közre, akik beszélik a saját anyanyelvüket. Azok, akiket az összeírások vogulként tartanak számon, ám orosz életmódot folytatnak és oroszul beszélnek, Reguly nem vette figyelembe a határvonal meghúzásakor. A Tavda és a Pelim mentén élő eloroszosodott vogulok – akiknek egy részét már a hivatalos nyilvántartások sem nevezték vogulnak – ugyancsak elmaradtak a térképről.

Az etnikai határok – melyeknek célja a népek valódi elhelyezkedésének pontos bemutatása – nem minden esetben azonosak a népek birtokhatáraival. Az ebből adódó ellentmondásokra Reguly konkrét példákat is említ.

A földművelés határainak kijelölésekor Reguly azokat a helyeket is figyelembe vette, ahol utazása idején nem, de azt megelőzően művelték a földeket. Egyes területekre vonatkozóan azt is kifejti, hogy miért hagytak fel a földműveléssel. Külön leírást ad az állattartás (ló, szarvasmarha, rénszarvas, kutya) helyzetéről és helyszíneiről is.

A térkép egyik fontos elemét képezik az utak, melyek ábrázolásáról a levélben is olvashatunk. A hegyeken átvezető utak hol szárazföldiek, hol pedig vízi utak. A szárazföldi utak közül Reguly csak a téli utakat tüntette fel. Említést tesz arról is, hogy azokon az utakon, ahol a családok évenként ismétlődően vándorolnak, olyan mély szánnyomok keletkeznek, hogy ezek alapján a helyismerettel nem rendelkező utazónak is nehéz lenne utat téveszteni.

Az utakkal kapcsolatosan Reguly – a népek elhelyezkedésével együtt – igen részletesen tárgyalja a lakosság vándorlásának gazdasági és társadalmi okait, ezekkel az információkkal is igyekszik érthetőbbé tenni a térképét.

A térképen kizárólag csak a főbb kereskedelmi – és etnográfiai szempontból is fontos – utak vannak jelölve, és ezek az Ob, valamint a Szoszva mentén elhelyezkedő kereskedelmi központokig vannak meghúzva. A többi útra vonatkozóan egyedül csak az uráli átjárók jelennek meg. Levelében Reguly tájékoztatásul felsorolja és jellemzi azokat a jelentősebb utakat, amelyek a Pecsora vidékéről és a Visera medencéjéből az Urálon vezetnek át.

A levél befejezéseként Reguly köszönetet mond mindazon támogatásokért, amelyek munkáját segítették.

Meglátásom szerint Reguly Köppennek írt levele fontos adalékul szolgál ahhoz, hogy jobban megismerhessük térképét, kartográfiai szemléletmódját, valamint a térkép készítésének körülményeit.

3. A térképrészlet feldolgozása

3.1. A feladat ismertetése

Reguly Antal térképe igen értékes és egyedülálló alkotásnak tekinthető, hiszen olyan vidékekről szolgáltat információkat, amelyek a tudományos élet számára azelőtt jórészt ismeretlenek voltak. A térkép etnográfiai jellegét tekintve komoly jelentőséggel bírnak a népek elterjedési területeit szemléltető határok. Kétségtelen azonban, hogy a térkép legértékesebb tartalmi eleme a névrajz. Meglehetősen sok domborzati, víz- és településnév szerepel rajta, amelyek a Hofmann-expedíció résztvevőinek munkáját is segítették.

A Reguly által összegyűjtött és térképre felvett földrajzi nevek nemcsak a kartográfia szemszögéből érdekesek, hanem más tudományok művelői számára is hasznosak lehetnek: a nyelvészeti, néprajzi és történeti-földrajzi kutatások során nagy segítséget jelenthet az adott terület földrajzi neveinek vizsgálata.

A Reguly-térkép, valamint az azon szereplő földrajzi nevek témájában korábban már számos kiváló publikáció látott napvilágot, azonban a térkép teljes kartográfiai feldolgozása még nem történt meg. Jövőbeli célom, hogy feltárjam Reguly Antal térképészeti munkásságát, s ennek keretében az uráli területeket bemutató térképét teljes egészében feldolgozzam, földrajzi neveit rendszerbe foglaljam. Mivel ez a munka jelentősen meghaladja egy térképész szakdolgozat kereteit, ezért e diplomamunkámban csupán a térképnek egy választott részletével foglalkozom.

Dolgozatom egyfajta módszertani kísérletként is felfogható, amely a térkép kéziratossá változtatásának majdani teljes feldolgozását segíti elő. A választott részlet újraalkotásával igyekeztem megtalálni azokat a grafikai megoldásokat, melyeket majd a térkép egészének megszerkesztésekor alkalmazhatok. A térképrészlet neveinek kigyűjtésével, táblázatos megjelenítésével és összehasonlító elemzésével is az volt a célom, hogy ráleljek a megfelelő módszerre, amellyel a térkép teljes névanyagát a leghatékonyabban rendszerezhetem.

A mintaterületül szolgáló térképrészlet kijelölésekor elsősorban azt tartottam szem előtt, hogy az minél több eltérő jellegű földrajzi objektumot tartalmazzon, s ezáltal a nevek többféle típusa is megjelenjen rajta. A Reguly-térképen – a névrajzi kutatások szempontjából – az egyik legértékesebb névtípus a domborzati formákat jelöli. Ennek megfelelően egy olyan terület kiválasztására törekedtem, amely hegységekben meglehetősen gazdag, emellett kellően sűrű vízhálózattal rendelkezik, valamint egyaránt feltűnnek rajta az állandó és az időszakos jellegű települések. Fontos kritérium volt az is, hogy részét képezzék az etnikai és a közigaz-

gatási határok, továbbá a megtett utakat jelképező vonalak is. Utóbbiakat azért is tekintem lényegesnek, mivel – a térkép névrajzának részeként – olyan magyarázó megírások kötődnek hozzájuk, mint például a szomszédos települések közötti távolságok számértékei és a lakóhelyek felkeresésének időpontját mutató dátumok. Éppen ezért a térkép közepe táján, jobboldalt elhelyezkedő hegyvidéki részletet választottam, amely kissé délebbre fekszik attól a területtől, amelyet a Reguly-térképen elhelyezett melléktérkép szemléltet. A választott térképrészlet bemutató téglalap alakú kivágat – amelynek északi határa nagyjából az é. sz. 63,5°-ánál helyezkedik el – körülbelül 5°-nyi szélességű, hosszanti kiterjedése pedig 2°-nyi [4. ábra].

4. ábra: A választott terület a pétervári kéziratós térképen

A térképrészlet vázlatán kívül egy olyan általános földrajzi térképet is készítettem, amely az Urál hegység északi részét, valamint a szomszédos vidékeket ábrázolja a mai állapotoknak megfelelően. Ezen külön feltüntettem az általam választott mintaterületet, valamint a teljes Reguly-térkép kivágatát. Mindezt nem csupán azért, hogy jelöljem a kivágatok földrajzi helyzetét, hanem azért is, hogy az olvasó szemléletes képet kapjon a Reguly által bejárt területek nagyságáról, ezzel is érzékeltetve Reguly páratlan egyéni teljesítményét, térképező tevékenységének jelentőségét.

A nyelvészeti és néprajzi kutatások szempontjából lényeges, hogy a feldolgozott földrajzi nevek a pontos alakjukban álljanak rendelkezésre. Való igaz, hogy a nevek azonosítását tekintve a pétervári kéziratot térkép szemrevételezése sejteti a legnagyobb eredményességet, ugyanakkor az ezen fellelhető megírások is helyenként nehezen olvashatók. Véleményem szerint ebben az esetben nem lehet csupán a Reguly-térkép különböző kiadásainak vizsgálatával megtalálni a helyes olvasatokat, vagy legalábbis igen közel kerülni hozzájuk. A korábbi kutatások, a térkép elemzésére tett kísérletek is mind azt mutatják, hogy bizonyos névrajzi megírásokat a kutatók eltérő módon értelmezhetnek. Ennek legfőbb okát abban látom, hogy a jellegzetes kézírást mindenki másképpen olvashatja, s a neveket vizsgálók háttérismeretei is eltérőek lehetnek. Természetesen az én olvasatomban közreadott nevek sem tekinthetők teljesen megbízhatónak, mivel nem rendelkezem az egyértelmű azonosításukhoz szükséges nyelvészeti ismeretekkel.

Úgy vélem azonban, hogy a helyes olvasatok megtalálásához közelebb juthatunk, ha a pétervári Reguly-térképen bemutatott objektumok neveit összevetjük más forrásokból származó nevekkel is. Dolgozatomban éppen ezért háromféle összehasonlító elemzést is végrehajtottam. Az adott mintaterületről a saját olvasatomban kigyűjtött neveket először az uráli területeket bemutató, XX. századi orosz topográfiai térképen olvasható névalakokkal hasonlítottam össze. Ezt követően a kéziratot vázlatok Szőnyi Zsófia által feltárt névalakjait vettem szemügyre, névelemző munkámat pedig a pesti Reguly-térkép alapján, Hidas Gábor olvasatában közzétett földrajzinév-katalógus vizsgálatával zártam.

3.2. A választott térképrészlet vázlata

Mivel a Reguly-térkép nem pontos felmérés alapján készült, ezért a rajta feltüntetett távolsági adatok nem minden esetben felelnek meg a valós viszonyoknak. Bár egyetlen kiadáson sem szerepel a méretarányra utaló közlés, a pesti akadémiai térképről tudjuk, hogy a méretaránya körülbelül 1 : 1 250 000. Jóllehet a kéziratot térképet még nem volt lehetőségem eredeti formájában tanulmányozni, de a fényképfelvételek alapján valószínűsíthető, hogy méretaránya megegyezik a pesti akadémiai kiadásával.

A választott térképrészlet feldolgozásakor nem volt célom, hogy azt a térkép eredeti méretarányában szerkessem meg. Azt sem tartottam szükségesnek, hogy feltüntessem rajta a méretarányt, mivel ez esetben nem egy térképet, hanem sokkal inkább egy térképi jellegű vázlatot kívántam megalkotni, amely jól szemlélteti a Reguly-térképen bemutatott földrajzi objektumokat, és a saját olvasatomban feltárt nevek megfelelő olvashatóságát is biztosítja.

A megalkotott térképvázlat kivágata egy 22×16,7 cm nagyságú, fekvő formátumú téglalap, amelyet egy – az általam készített térképek többségére jellemző – sötétkék színű kettős keret határol. Ugyancsak kék színt, de annak egy kissé világosabb árnyalatát használtam a földrajzi fókálózat megszerkesztéséhez. A fókálózatot igen vékony, de jól szembetűnő vonalakkal húztam meg, s a fókálózati számértékekhez használt betűméret megválasztásakor is a jó olvashatóságot tartottam szem előtt. A vázlat esetében megtartottam a fókálózat ferrói kezdőmeridián szerinti számozását, mivel úgy gondolom, hogy a vázlat és az eredeti térkép összehasonlításakor zavaró volna, ha különböznének a számértékek.

A térképrészlet feldolgozása során a domborzati elemek bemutatása okozta számomra a legnagyobb fejtörést. A pétervári kéziratos térkép – amely a szerkesztési munkálataim alapjául szolgált – szintörléses domborzatábrázolással készült. A vázlatomon ennek a megszerkesztése és a kéziratos térképen látható formában való visszaadása nehéz és hosszadalmas feladatnak tűnt. Ezen ábrázolási megoldás ellen szólt az is, hogy szándékaim szerint a Reguly-térképet nem lemásolni akartam, hanem egy olyan vázlatot készíteni hozzá, amely hatékony segítséget nyújt az értelmezéséhez.

A domborzat csíkozással történő bemutatásától is eltekintettem, hiszen ez – mint ahogyan azt a litografált kiadásokon láthattuk – lényegesen hátráltatja a nevek olvasását. A szintvonalas és a színfokozatos domborzatábrázolás alkalmazása azért nem jöhetett szóba, mert egyrészt akkor ehhez más térképeket és forrásanyagokat is fel kellett volna használni – esetünkben kizárólag csak a Reguly-térkép feldolgozásáról van szó –, másrészt pedig a vázlat a domborzatot mindössze áttekintő jelleggel – és nem részletes, metrikus módon – kívánja bemutatni.

A probléma kiküszöbölésére egy sajátos ábrázolási megoldást találtam ki. A hegyvidéki területek körülbelüli kiterjedését felületi módszerrel jelöltem, amelyhez világosbarna színt használtam. Azokat a jellegzetes domborzati formákat, amelyek a Reguly-térkép valamennyi kiadásán szembetűnően megmutatkoznak, fehér foltokkal szemléltettem, s ezeket vékony, sötétebb barna színű kontúrral láttam el. Ennél fogva ezek az idomok jól elkülönülnek, nem hátráltatják a névrajz olvasását, továbbá a neveket egyértelműen hozzájuk lehet rendelni.

Mivel a hegyvidéki területek kiterjedésének határait a pétervári kéziratos térkép alapján – a szintörléses ábrázolásból adódóan – nem lehetett egyértelműen meghúzni, ezért a pesti litografált kiadás domborzatrajzát is fokozottan figyelembe vettem. A jellegzetes domborzati formák ugyanakkor mindkét kiadásban aránylag jól kivehetők voltak, így ezek megrajzolása nem okozott különösebb nehézséget.

A Reguly-térkép vízrajza meglehetősen gazdag, hiszen a felvételezéskor Reguly főként a vízfolyásokra támaszkodott. A vázlat által bemutatott részleten – azon belül is a hegyvidéki területeken – viszonylag sok vízfolyás található. A térkép legnagyobb folyói kívül esnek a vázlatomon, így leginkább csak a kisebb folyók szerepelnek rajta. Ezeket kék színnel – a térképész gyakorlatnak megfelelő módon – a forrástól a torkolatig fokozatosan vastagodó vonalakkal rajzoltam meg. A vázlaton két tó is feltűnik, ezeket vékony kék kontúrral és halványkék kitöltéssel ábrázoltam.

Vázlatom a határvonalak több típusát is tartalmazza, ezek egyike sem rendelkezik banddallal. Legfőképpen azért törekedtem az egyszerűségükre, hogy minél kevesebb helyet foglaljanak el, s ne zavarják a földrajzi nevek olvasását. A kormányzósági határ bemutatásához egy viszonylag vastag, bíbor színű, pontok és szakaszok ismétlődéséből felépülő vonalat választottam. A népterületek határait vékonyabb, vörös színű szaggatott vonallal jelöltem. A vázlatról nem derül ki, de a térkép egészének újraalkotása folyamán mindenképpen ábrázolni kell majd, hogy mely etnikumokat választják el egymástól. A tájékoztató jellege miatt berajzoltam a földművelés és az állattenyésztés határait is, az előbbit sárga, az utóbbit narancsszínű folytonos vonallal.

A szárazföldi utakat és Regulynak a közlekedési eszközök igénybevételével megtett útvonalait zöld színű folytonos vonalak mutatják. Ezekről csupán a jellegükben térnek el a gyalogosan megtett utak rajzai: ezek nem folytonos, hanem szaggatott vonalak. Az utakhoz tartozó magyarázó megírásokat is zöld színnel vettem fel, ezzel is érzékeltetve szoros kapcsolatukat az utakkal. A bárkák vontatóútját ugyanolyan ábrázolási módszerrel oldottam meg, mint amilyen a térképen is szerepel: a két folyó vonalát összekötő vörös színű szakasszal.

Az állandó jellegű települések jogállás szerinti elkülönítésére a vázlaton nem volt szükség, mivel a választott térképrészleten csupán falvak találhatóak. A térkép egészén viszont többféle jogállású települések is megjelennek, így a teljes feldolgozáskor ennek kifejezésére nagy gondot kell majd fordítani. A vázlaton a falvak bemutatásához vörös színnel kitöltött településkarikát választottam. Az időszakos jellegű településeket – ugyancsak vörös kitöltéssel – háromszögek jelölik. Ezzel is igyekeztem utalni a réntartók építményeire, melyeket Reguly a későbbi expedíciók tájékoztatása céljából vett fel a térképre.

A vázlat legfontosabb tartalmi részét a névrajzi elemek képezik. Éppen ezért a betűk méretét és tulajdonságait igyekeztem oly módon megválasztani, hogy a térképi névrajzzal szemben támasztott tipográfiai követelményeknek maradéktalanul eleget tegyek. Fontosnak tartottam, hogy az egyes névtípusok már az első ránézésre jól elkülöníthetők legyenek egymástól.

A vázlatomon előforduló domborzati neveket 8 pont méretű álló betűkkel, Cambria betűtípussal írtam meg. A víznevek szintén ezzel a betűtípussal és mérettel íródtak, de dőlt formában. A településnevek tekintetében a nevek tömörségére törekedtem, ezért az Arial Narrow betűtípust használtam álló formátumban és 8 pontos méretben. A tájékoztató jellegű megírásokat, azaz a dátumokat, a távolságadatokat és az utakhoz fűződő magyarázatokat zöld színnel, álló formátumú, 6 pont méretű Century betűtípussal tüntettem fel.

A háttérszín kiválasztása során az elsődleges szempont a visszafogottság volt, így hát-térként a sárga szín 5%-os értékét állítottam be. A vázlat címét a kereten kívül helyeztem el, 16 pontos félkövér betűkkel, Georgia betűtípussal.

Mindenképpen szükséges megjegyeznem, hogy a vázlatához szándékosan nem készítettem külön jelmagyarázatot, mivel nem önálló térképi vázlatként, hanem a szakdolgozatomhoz szorosan kapcsolódó munkarészként szerkesztettem. Ennél fogva a vázlaton bemutatott objektumtípusok megnevezéséhez, kialakításuk ismertetéséhez elegendőnek találtam az ebben a fejezetben közölt magyarázatokat.

3.3. Az Urál északi részének térképe

Annak érdekében, hogy az Urál északi részének vidékeit vizuálisan is bemutassam, valamint a Reguly-térkép – és az általam feldolgozott részletének – kivágatát a földrajzi térben elhelyezzem, dolgozatom mellékleteként egy térképet is készítettem.

A térképnek olyan címet kívántam adni, amely jól körülírja az általa szemléltetett vidékeket: „Az Urál északi része és a szomszédos területek”. A térkép északi részén teljes egészében megjelenik a Barents- és a Kara-tenger által közrefogott Novaja Zemlja; délen nagyjából a Joskar-Ola–Izsevszk–Jekatyerinburg vonal környékén végződik a térkép. A tengerparti sávot nyugaton a Kola-félsziget egy részlete, keleten pedig a Tajmir-félsziget nyugati csücske határolja. A térkép déli oldalán a Volga, illetve az Irtis vidéke képezi a határt.

A kerettel határolt térkép – melynek északi részén egy kitörés található – méretaránya 1 : 10 000 000, kivágata egy 15,5×21 cm nagyságú, álló formátumú téglalap. A térképhez tartozó jelmagyarázat a térképlap alsó részén, közvetlenül a cím alatt kapott helyet.

A térkép – a típusát tekintve – általános földrajzi térkép, amely csak a szárazföldi domborzatot mutatja be, hipszometrikus ábrázolási módszerrel. A magassági viszonyok kifejezéséhez ebben a méretarányban mindössze négy felületi kategória használatát tartottam szükségesnek. A jellegzetes magassági pontokat több helyen is jelöltem, a hozzájuk tartozó névvel és magassági értékkel együtt.

A lélekszám szerint csoportosított településeket hat kategória mutatja. A hierarchiát mind a településjelek, mind pedig a megírások kialakításakor igyekeztem érzékeltetni. A térképen található valamennyi település népességi adatainak utánanéztem, s a rendelkezésre álló forrásoktól függően mindenhol a legfrissebb adatokat vettem figyelembe. A településnevek megírásakor a cirill betűs nevek magyarra való átírásának szabályait követtem.

Az Oroszországi Föderáció részét képező igazgatási egységek közül csak az autonóm köztársaságok és az autonóm körzetek határait rajzoltam meg – az aktuális állapotoknak megfelelően. Az igazgatási neveket vörös színnel, verzál betűkkel írtam meg. A térképen sötétlila színű folytonos vonal jelöli a Reguly-térkép kivágatának határát, ezen belül pedig szaggatott vonal mutatja az általam feldolgozott térképrészlet kiterjedését.

A domborzati, a sziget- és a félszigetneveken túl történeti-földrajzi neveket is elhelyeztem a térképen. Ennek jelentőségére példaként említhető, hogy a Komi-permják Autonóm Körzetet a közelmúltban hozzácsatolták a szomszédos Permi területhez, ugyanakkor a térképen feltüntetett történeti-földrajzi név továbbra is utal a komi-permjákok jelenlétére.

A közlekedési elemek közül – tájékoztató jelleggel – csupán a jelentősebb közutakat és vasútvonalakat szerkesztettem meg.

Az Urál északi vidékeit bemutató térképet úgy alkottam meg, hogy ne csak a szakdolgozatom részeként, hanem külön lapon, önmagában is hasznos segítségül szolgáljon a Reguly által bejárt és térképezett területek megismeréséhez.

3.4. A térképrészlet neveinek azonosítása

Elemző munkám keretében a pétervári kéziratos Reguly-térkép és a pesti akadémiai litografált kiadás névanyagát – ha nem is teljes egészében – összehasonlítottam egymással. A síkvidéki és az alacsonyabb hegységi területeken feltüntetett nevek szemrevételezése alapján úgy vélem, hogy a kétféle kiadás névrajza között tartalmi szempontból nincsenek jelentősebb eltérések. Érdekes, hogy a litografált térkép rajzolójának kézírását igen hamar megszoktam, s azokon a részeken, ahol más térképi elemek nem hátráltatták az olvasást, viszonylag könnyen azonosítottam a neveket. A domborzati formákban gazdag hegyvidékeken azonban komoly gondot okoz, hogy a nevek jelentős része elvesz a csíkozós domborzatrajz vonalai között, s olvasásuk ezáltal rendkívül nehézkesé válik.

A kéziratos térkép esetében ilyen jellegű probléma nem vetődik fel. Minél több időt töltöttem Reguly sajátos kézírásának tanulmányozásával, annál magabiztosabbá váltam az általa megírt földrajzi nevek olvasásában. Ugyanakkor bizonyos neveket a kéziratos térképen

sem lehet teljes megbízhatósággal kibetűzni. Helyenként azt tapasztaltam, hogy a nevek elmosódnak, betűik szinte teljesen összefolynak. Nehezítő körülménynek számított az is, hogy a kéziratós térképet csupán fényképfelvételeken vizsgálhattam, ennél fogva a képek korlátozott felbontásával is számolnom kellett.

A nevek felismeréséhez nagyban hozzájárulhat az is, ha az egymáshoz közel elhelyezkedő, de eltérő típusú objektumoknak szemmel láthatóan azonos vagy legalábbis nagyon hasonló nevük van. Több esetben is előfordult, hogy egy domborzati idom elmosódott nevét a mellette futó vízfolyás megírása alapján ismertem fel. Egy ugyancsak olvashatatlan víznévre a folyó partján fekvő település nevéből jöttem rá.

A választott térképrészlet feldolgozásának keretében az olvasatomban feltárt neveket a térkép-vázlatomon is elhelyeztem. A nevek rendszerezése céljából a vázlaton – a földrajzi fókuszra támaszkodva – egy keresőhálózatot is kialakítottam. Ennek alapján állítottam össze a vázlat földrajzi neveit tartalmazó jegyzéket. A névmutató – amely megtalálható a dolgozat mellékletei között – objektumtípusok szerinti csoportosításban sorolja fel a neveket. Ezek a mellettük elhelyezett keresőkoordináták segítségével könnyedén visszakereshetők a vázlaton. A keresőkoordináták a táblázatos formában közzétett névösszevetéseim során is fontos szerepet játszanak.

A térképrészletet bemutató vázlatom összesen 221 földrajzi nevet tartalmaz. A legnagyobb mennyiségben – szám szerint 93 – a víznevek fordulnak elő, melyek közül csak kettő tónév, a többi mind a vízfolyásokat jelöli. A második leggyakoribb névtípus a domborzati formákhoz kapcsolódik: a vázlaton 72 ilyen elnevezés olvasható. A településeket illetően a falvak és az ideiglenes lakóhelyként szolgáló kunyhók neveit külön szerepeltettem a névmutatóban: előbbiekből 30, míg az utóbbiakból 26 esik a választott területre.

A Reguly-térképre a földrajzi nevek latin betűkkel, német írásmód szerint kerültek fel. Ugyanakkor a földrajzi köznevekre utaló rövidítések minden kétséget kizáróan az orosz nyelvből származnak. A vázlatomon valamennyi névvel rendelkező vízfolyás megírásánál megtalálható az „R.” rövidítés, amely az orosz reka (река = folyó) szóból származhat, de a vízfolyás méretétől függően feltételezhetjük akár a recska (речка = kis folyó, patak) és a rucsej (ручей = patak) szavakat is. A két tó melletti „os.” rövidítés az ozero (озеро = tó) szóra utal. A falvak neve előtt kétféle rövidítés is előfordul: a „D.” valószínűleg a gyerevnya (деревня = falu), az „s.” pedig a szelo (село = nagyobb falu) szót jelöli.

Érdekesség, hogy abban az esetben, amikor a térképen egy adott objektumhoz többféle elnevezés is tartozik, az egyes névalakokat az orosz ili (или = vagy) kötőszó választja el egymástól. Mivel a térképen a magyarázó megírások szavai német nyelven íródtak, felvetődik a

kérdés, hogy az ili helyett miért nem inkább a német oder kötőszó szerepel. Az én meglátásom ezzel kapcsolatban az, hogy Reguly talán a megírások tömörségét tartotta szem előtt, ezért választotta inkább a jóval kisebb helyet elfoglaló ili szócskát.

Gyakran előfordul, hogy a földrajzi nevek alaptagjához – földrajzi jellegű jelzőként – melléknévi tagok is kapcsolódnak (pl. kis, nagy, alsó, felső). A vázlatom területére eső neveknel Reguly ezeket sok esetben rövidíti, de a használt nyelvet illetően nem fedezhető fel a következetesség. A vázlat nyugati oldalán a két „*Ssotsch*” folyó nevénel az „*o.*” és az „*u.*” rövidítések láthatók (a német ober = felső, és unter = alsó szavakból). A „*Ssoswa*” folyók esetében a „*bol.*” és az „*m.*” rövidítések olvashatók, amelyek viszont az orosz nyelvből származnak (a большой = nagy, és a малый = kis melléknevek alapján).

A Reguly-térkép neveinek helyes alakját nem könnyű megtalálni. Mivel az én olvasatomban közreadott nevek is tartalmazhatnak tévedéseket, annak érdekében, hogy közelebb kerüljek a térképen ábrázolt objektumok pontos elnevezéséhez, más forrásmunkák vizsgálatát is szükségesnek tartottam. Éppen ezért a vázlatomon szereplő neveket későbbi kiadású térképeken is megkíséreltem felkutatni.

Ha a nevek azonosításához jelenkori kiadású térképeket is felhasználunk, bizonyos eshetőségeket nem hagyhatunk figyelmen kívül. Gondot okozhat, ha a Reguly-térképen szereplő név helyett azóta már egy újabb – és a népterület esetleges változásából adódóan másik nyelvű – elnevezés jelöli az adott földrajzi objektumot. Az is előfordulhat – és ez különösen a települések esetében jellemző –, hogy a név azért tűnt el, mert az általa jelölt objektum fizikailag megszűnt létezni. Mivel az uráli területekről napjainkban készülő térképek – az aktualitás követelményének megfelelően – a jelenkori állapotokat mutatják be, ezért az elnéptelenedett települések maradványait (és azok neveit) csupán a nagyobb méretarány-tartományokban tüntetik fel, s ott is csak akkor, ha a közvetlen terepi tájékozódás szempontjából fontos szerepet játszanak. Mindemellert a mai kiadású térképek – a legtöbb esetben – a földrajzi neveknek csak a napjainkban használatos alakjait jelenítik meg.

Meglátásom szerint a Reguly-térkép neveinek azonosításához a topográfiai térképek vizsgálata jelenti a leghatékonyabb megoldást. Ezek – méretarányuktól függően – igen részletesen mutatják be a terepet, s a névrajzuk is meglehetősen gazdag.

Az azonosításhoz az interneten közzétett – főleg a hatvanas és hetvenes években kiadott – orosz topográfiai térképeket használtam [2]. A vizsgált területet lefedő szelvények 1 : 100 000-es és 1 : 200 000-es méretarányban álltak rendelkezésemre. Legfőbb célom az volt, hogy a Reguly-térkép választott részletének névvel rendelkező objektumait a topográfiai

térképek szelvényein is megtaláljam, s az ott szereplő földrajzi neveket táblázatos rendszerbe foglalva összehasonlítsam a pétervári kéziratos térképről gyűjtött névalakokkal.

Dolgozatomban a topográfiai térképekhez kapcsolódó névösszevetéseket három táblázatban adom közre: külön mutatom be a domborzati neveket [1. táblázat], a vízneveket [2. táblázat] és a falvak neveit [3. táblázat]. Mindhárom táblázatot azonos módon alakítottam ki. Az első oszlopban a keresőhálózati koordináták olvashatók, melyek segítségével a második oszlopban felsorolt, a kéziratos térképről gyűjtött nevek könnyen megtalálhatók az általam szerkesztett vázlaton. A harmadik és a negyedik oszlop tartalmazza az orosz topográfiai térképek alapján feltárt névalakokat: cirill betűs, illetve magyarra átírt formában. Az ötödik oszlopban földrajzi koordináták szerepelnek, melyek arra szolgálnak, hogy azokat a terepi objektumokat, amelyekre a gyűjtött nevek vonatkoznak más térképeken is meg lehessen találni. Egy adott koordinátapár a vonalas vagy felületi kiterjedésű objektumnak csak egy tetszőlegesen választott részletpontját jelöli.

A vázlatomon szereplő 72 domborzati névnek mintegy felét tudtam azonosítani a topográfiai térképeken. A domborzati objektumok közül ennél többet is felismertem, de ezek nevét a vizsgált térképszelvényeken nem találtam meg. Úgy vélem, a domborzati nevek azonosításában még ennél is jobb eredményeket érhetnénk el, ha a választott területet nagyobb méretarányú – például 1 : 50 000-es – szelvényeken is megvizsgálánk.

A legnagyobb mennyiségben a vízrajzi elemek neveit sikerült feltárnom. A 93 víznév közül csupán kettőt nem tudtam semmilyen formában felismerni. A vízneveket összehasonlító táblázatomban előfordulnak olyan jelzések, amelyek az olvasó számára nem biztos, hogy teljesen egyértelműek. Az ezekhez kapcsolódó magyarázatok a következők:

– Ha a táblázatban egy víznév szögletes zárójelben kapott helyett, az azt jelenti, hogy a folyó vonalát a topográfiai térképen egyértelműen fel lehet ismerni, ugyanakkor egy olyan névalak szerepel mellette, amely a Reguly-térképen lévő névtől teljesen különbözik. Például: [*Icsem-Ljaga*].

– Ha a név két törtvonal között tűnik fel, akkor a folyó vonala a topográfiai térképen felismerhető, azonban a Reguly-térképen olvasható név nem az egész folyót, hanem annak csak egy szakaszát jelöli. Például: /*Kuljivja*/.

– A normál zárójelben elhelyezett név a folyónak egy másik névváltozatát mutatja, amely nemcsak a Reguly-térképen, hanem a topográfiai térképen is jól azonosítható. Például: (*Szakurja*).

A legnehezebb feladatot kétségtelenül a települések azonosítása jelenti. Az ideiglenes építménynek számító kunyhókat a később megjelent térképeken szinte lehetetlen megtalálni, így a táblázatos névösszevetések során csak a falvakat vettem figyelembe. A falvak feltárása sem egyszerű, mivel jelentős részük mára teljesen elnéptelenedett, s nagy valószínűséggel a terepen sem maradtak meg a nyomaik. Ezért is választottam a régebbi kiadású topográfiai térképek vizsgálatát, mert azok a lakatlan településeken az épületek – akkor még meglévő – maradványait is feltüntették.

A vázlat területére eső 30 falunévből 18-at sikerült azonosítanom, amely 60%-os eredményt jelent! A táblázatban a cirill betűs névalakok mellett – ugyanúgy, ahogyan az a topográfiai térképek megírásainál is szerepel – elhelyeztem a „нежил.” rövidítést, amely arra utal, hogy az adott település a topográfiai térképezés idején már lakatlan volt.

Összességében elmondható, hogy a korábbi kiadású topográfiai térképek jelentősen hozzájárulhatnak a Reguly-térképen szereplő nevek feltárásához. Bár nagyobb méretarányú térképszelvényeket egyelőre még nem volt lehetőségem megvizsgálni, de feltételezem, hogy segítségükkel az azonosítás jóval eredményesebb lehet.

3.5. A térképrészlet nevei a pesti kéziratos vázlatokon

Térképének összeállításakor Reguly nagyrészt azokra a kéziratos vázlatokra támaszkodott, melyeket a terepen készített az általa bejárt vidékekről. Ezek közül kilenc – öt számozott és négy másik vázlat – ma a Magyar Tudományos Akadémia Kézirattárában lelhető fel. A pesti kéziratos vázlatokról Borbély Andor is említést tesz [Borbély, 1955], azonban első alapos vizsgálatuk Szőnyi Zsófia nevéhez fűződik, aki úttörő munkájában nemcsak részletesen tanulmányozta, hanem kartográfiailag fel is dolgozta a vázlatokat [Szőnyi, 2010].

A pesti kéziratos vázlatok közül négy érinti a választott térképrészlet területét. E vázlatok feldolgozásait szemrevételezve azt tapasztalhatjuk, hogy a rajtuk feltüntetett földrajzi nevek számos esetben eltérnek a pétervári térkép alapján azonosított nevektől. Az eltérések nem csupán abból adódhatnak, hogy Szőnyi Zsófia és én különbözőképpen olvastuk az adott objektumokhoz tartozó elnevezéseket.

Vizsgálatai alapján Szőnyi Zsófia arra következtetett, hogy Reguly megszurte a terepen felvett adatait. Ennél fogva a kéziratos vázlatokról nem mindegyik név kapott helyet a pétervári térképen, ráadásul a feltüntetett nevek sem mindig abban a formában kerültek fel, ahogyan a vázlatokon szerepelnek.

Elemző munkám részeként a pétervári térkép általam feltárt neveit összehasonlítottam a Szőnyi Zsófia feldolgozásában közreadott nevekkel. Mivel az is előfordul, hogy egy-egy földrajzi objektum neve a különböző kéziratos vázlatokon eltérő írásmódban szerepel, ezért minden vázlatot külön táblázatban mutatok be. A vázlatoknak csupán azon neveit vontam be a vizsgálatokba, amelyek a választott térképrészleten is megtalálhatók.

Összesen négy táblázatot készítettem, melyeket azonos módon alakítottam ki: az első oszlopban a vázlatok földrajzi nevei szerepelnek, Szőnyi Zsófia olvasatában; a második oszlop a pétervári térkép neveit tartalmazza, az én olvasatomban; a harmadik oszlopban a nevekhez tartozó objektumok típusa, míg a negyedikben a nevek keresőkoordinátái – amelyek a térképrészletről készített vázlatomhoz kapcsolódnak – olvashatók.

A vizsgált pesti kéziratos vázlatok számozását és a hozzájuk kapcsolódó táblázatokat a következő felsorolás mutatja: – Nro. I. [4. táblázat]; – Nro. II. [5. táblázat]; – Nro. III. [6. táblázat]; – Nro. IV. [7. táblázat].

A névösszevetések alapján több érdekességre is felfigyeltem. A választott területen a térkép minden egyes folyóneve előtt szerepel az „R.” rövidítés, viszont a vázlatokon ez sok esetben elmarad.

A kéziratos vázlatokon az egy objektumhoz tartozó különféle névalakokat a német oder kötőszó választja el egymástól. Ez is erősíti azt az elgondolásomat, miszerint Reguly a térképen azért használta a rövidebb – és ezáltal kisebb helyet elfoglaló – orosz ili kötőszót, hogy a térképi megírások tömörségét elősegítse.

Véleményem szerint az uráli területek nyelvészeti, néprajzi és történeti-földrajzi kutatásainak szempontjából legalább olyan fontos a kéziratos vázlatok tanulmányozása, mint a térképé. Úgy gondolom, hogy a pontos névalakok feltárásának érdekében mindenképpen előnyös volna, ha a kéziratos vázlatok nevei többféle olvasatban és kartográfiai feldolgozásban is napvilágot látnának.

3.6. A térképrészlet nevei Hidas Gábor olvasatában

A Reguly-térkép kartográfiai vizsgálatait tekintve jelentős munkának számít a Térképtudományi Tanulmányok 9. kötetének részeként 1983-ban megjelent földrajzinév-katalógus, amely a pesti akadémiai litografált térkép alapján, kibővített méretben előállított hasonmás kiadás földrajzi neveit tartalmazza, Hidas Gábor térképész olvasatában [Stegena – Hidas, 1983].

A katalógus a fokhálózati vonalakkal határolt, trapéz alakú tartományok szerint sorolja fel a térkép neveit. A nevek mellett – egy külön oszlopban – az adott névhez tartozó objektum

jellegéről kapunk tájékoztatást. A névgyűjtemény – annak ellenére, hogy nem tekinthető teljesnek, valamint az olvasatok számos esetben tévesztéseket tartalmaznak – a Reguly-térkép megismerését célzó kutatásokhoz fontos adalékul szolgál. Hidas Gábornak a névjegyzék összeállításakor nem volt lehetősége a pesti akadémiai kiadás tanulmányozására, mindössze az ez alapján készült hasonmás kiadásra támaszkodhatott. Bár a kötetben nincs rá semmilyen utalás, tudjuk, hogy ez a hasonmás kiadás csupán feleakkora méretű, mint a pesti akadémiai Reguly-térkép. Éppen ezért nemcsak a névrajzi elemeket, hanem más objektumokat is sokkal nehezebb felismerni rajta – nem beszélve arról, hogy a domborzat ábrázolása itt is csíkozással történik, amely eleve megnehezíti a nevek olvasását. A névazonosítás technikai körülményeinek ismeretében elmondható, hogy a Hidas Gábor által feltárt nevek mennyisége jó eredménynek számít, és a munka értékéből semmit nem von le az a tény, hogy az olvasatok sokszor távol állnak a helyes alakoktól. Hidas Gábor – akárcsak jómagam – a térképész szemszögéből vizsgálta a neveket, ezért a nyelvi ismeretek hiányából adódó tévesztéseket nincs értelme felróni.

Munkám keretében a választott térképrészletre vonatkozóan összevettem a Hidas-féle olvasatokat az általam feltárt névalakokkal. Ezt egy táblázat formájában adom közre [8. táblázat], melyet a következőképpen állítottam össze.

Az első oszlopban olvashatók a Hidas Gábor gyűjtötte nevek, mellettük – a második oszlopban – a hozzájuk tartozó objektumtípusok megnevezései szerepelnek az ő értelmezése szerint. A harmadik oszlop mutatja a fokhálózati tartományokat, ahol a nevek a Reguly-térképen visszakereshetők: a tartományok megadása minden esetben a szélességi körök és a meridiánok fokértékeivel történik (a ferrói kezdőmeridiánt alapul véve). A negyedik oszlop az én olvasatomban feltárt neveket, az ötödik az általam értelmezett objektumtípusokat, a hatodik pedig a neveknek a vázlatomhoz kapcsolódó keresőkoordinátáit tartalmazza.

Fontosnak tartottam, hogy az objektumtípusok – Hidas Gábor azonosításain túl – az én értelmezésem szerint is megjelenjenek a táblázatban. Ugyanis nemcsak a névalakok, hanem esetenként a nevekhez kapcsolódó objektumtípusok is eltérő módon értelmezhetők. A saját objektummegnevezéseim annyiban térnek el Hidas Gáborétól, hogy én a folyókat vízfolyás, a hegyeket pedig domborzati elem néven szerepeltetem a földrajzi nevek mellett. A választott részleten két esetben fordult elő, hogy az a név, amelyet Hidas Gábor egy adott típusú elemhez társított, az én meglátásom szerint egy másik elemtípushoz kapcsolódik.

Úgy vélem, az ilyen jellegű névösszevetések elősegíthetik, hogy a térkép névrajzát kutató nyelvész szakemberek minél többféle olvasattal találkozzanak, s ezáltal is közelebb kerüljenek a pontos névalakok megtalálásához.

4. Összefoglalás

Dolgozatom megalkotásával elsősorban az volt a szándékom, hogy hozzájáruljak Reguly Antal eddig kevésbé ismert térképészeti munkásságának feltárásához.

Dolgozatomban elemeztem a pétervári kéziratos Reguly-térképet, tanulmányoztam és a kartográfia szemszögéből bemutattam egy – a térkép készítésének megismerését elősegítő – korabeli dokumentumot: Reguly Köppen akadémikusnak írt levelét. A pétervári kéziratos térkép egy választott részletét modern kartográfiai eszközök segítségével feldolgoztam, és az azon szereplő földrajzi neveket rendszereztem.

A vázlat mellett egy általános földrajzi térképet is szerkesztettem, amely az Urál északi részét és a szomszédos területeket mutatja be, s egyúttal a Reguly-térkép kivágatát és az általam vizsgált mintaterületet is jól szemlélteti.

A térképrészletről gyűjtött nevek jelentős részét későbbi kiadású orosz topográfiai térképeken is azonosítottam, emellett a neveket összevettem két korábbi térképészeti jellegű névgyűjtési munka eredményeivel.

Jövőbeli céljaim között szerepel a pétervári kéziratos térkép teljes kartográfiai feldolgozása. Úgy gondolom, hogy a választott térképrészlet újraalkotásával nagyrészt sikerült megtalálnom azokat az ábrázolási módszereket, amelyeket majd a térkép egészének megszerkesztésekor fogok alkalmazni.

A nevek táblázatos megjelenítését egyfajta kísérletnek is tekintettem, mellyel a térkép teljes névanyagának majdani rendszerezéséhez kerestem a legjobb megoldást. Ennek alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a táblázatok kialakításának módját – a nevek könnyebb kezelhetőségének érdekében – alaposabban át kell gondolnom, mivel a teljes névmennyiség a térképrészleten fellelhető nevek sokszorosát jelenti.

A nevek feltárása során törekedtem arra, hogy a pétervári kéziratos Reguly-térkép földrajzi neveire vonatkozóan minél pontosabb olvasatokat adjak, így remélhetőleg dolgozatom nemcsak a térképészeti, hanem a nyelvészeti és néprajzi kutatások számára is hasznos segítségül szolgálhat.

5. Irodalomjegyzék

5.1. Felhasznált irodalom

BORBÉLY ANDOR (1955): "Reguly Antal térképének szerepe az Észak-Ural megismerésében". Földrajzi Közlemények, III. (LXXIX.) kötet, 1955. 3. szám, pp. 231–242.

KARELIN, V. G. (1991): "Hegynevek Reguly Antal Északi-Ural térképén". Földrajzi Közlemények, CXV. (XXXIX.) kötet, 1991. 1–2. szám, pp. 37–47.

KLINGHAMMER ISTVÁN – GERCSÁK GÁBOR (2009): "Reguly Antal északi-uráli térképezése". Magyar Tudomány, 2009/7, pp. 858–865.

MÁRTON MÁTYÁS (2009): "Reguly Antal és az Északi-Ural térképe". Geodézia és Kartográfia 2009/11, pp. 20–30.

PÁPAY JÓZSEF (1906): "Reguly Antal urali térképe". Földrajzi Közlemények, XXXIV. kötet, 9. füzet, 1906. november, pp. 349–370. A Köppen akadémikusnak írt levél: pp. 356–368.

STEGENA LAJOS – HIDAS GÁBOR (1983): "Reguly Antal Észak-Ural térképe (1846)". Térképtudományi Tanulmányok (Studia Cartologica), 9. kötet, 1983.

SZÉKELY ANDRÁS (1978): "Szovjetunió". I. kötet (Természetföldrajz), Budapest, Gondolat kiadó, 1978.

SZÍJ ENIKŐ (2009): "Reguly Antal életpályája". Nyelvtudományi Közlemények 106. (2009), pp. 283–289.

SZŐNYI ZSÓFIA (2010): "Reguly Antal és az Északi-Ural". Diplomamunka, ELTE Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék, 2010.

5.2. Felhasznált internetes források

[1] REGULY ANTAL MÚZEUM ÉS NÉPMŰVÉSZETI ALKOTÓHÁZ
Reguly Antal élete és munkássága
<http://www.ramnah.hu/eletrajza.html>

[2] ТОПОГРАФИЧЕСКИЕ КАРТЫ И ОПИСАНИЯ БЫВШЕГО СССР И НЕ ТОЛЬКО
Topográfiai térképek az interneten
<http://www.topmap.narod.ru>

6. Köszönetnyilvánítás

Ezúton is köszönetet mondok *Gercsák Gábor tanár úrnak*, hogy témavezetőm lett és észrevételeivel, értékes javaslataival segítette dolgozatom elkészítését.

Köszönet jár *Márton Mátyás tanár úrnak*, aki elindított engem a Reguly-térkép kutatásának útján, munkámat figyelemmel kísérte, s térképész tanulmányaim során mindvégig támogatott, amiben csak lehetett.

Köszönettel tartozom *Szűj Enikő tanárnőnek* értékes tanácsaiért, a munkámat segítő forrásanyagokért, s azért, hogy mindvégig biztatott és erkölcsileg támogatott.

Köszönöm *Faragó Imre tanár úrnak*, hogy a dolgozathoz készített általános földrajzi térképemet átnézte és építő jellegű tanácsokkal látott el.

Továbbá köszönetet mondok *Horváth Ildikó tanszéki tanácsosnak*, aki nemcsak a térképi munkarészek nyomtatásában nyújtott segítséget, hanem térképész tanulmányaim során bármilyen felvetődő probléma esetén mindig készséggel állt rendelkezésemre.

7. Mellékletek

Dolgozatom mellékletei között elsőként a táblázatos névösszevetéseket adom közre. Az első három táblázat az orosz topográfiai térképek alapján összegyűjtött nevek és a pétervári kézirat térkép neveinek összehasonlítását tartalmazza. A következő négy táblázatban a pesti kézirat vázlatok Szőnyi Zsófia által azonosított nevei szerepelnek, mellettük a pétervári térképen olvasható névalakokkal. Az utolsó táblázat pedig Hidas Gábor névgyűjtéséhez kapcsolódik. A táblázatok címét és oldalszámát a következő felsorolás mutatja:

1. *táblázat*: A pétervári térkép domborzati nevei topotérképeken (40. oldal)
2. *táblázat*: A pétervári térkép víznevei topotérképeken (43. oldal)
3. *táblázat*: A pétervári térkép falunevei topotérképeken (46. oldal)
4. *táblázat*: Nevek a [Nro. I.] jelzésű pesti kézirat vázlatról (47. oldal)
5. *táblázat*: Nevek a [Nro. II.] jelzésű pesti kézirat vázlatról (48. oldal)
6. *táblázat*: Nevek a [Nro. III.] jelzésű pesti kézirat vázlatról (52. oldal)
7. *táblázat*: Nevek a [Nro. IV.] jelzésű pesti kézirat vázlatról (53. oldal)
8. *táblázat*: A kétféle Reguly-térkép neveinek összevetése (56. oldal)

A táblázatok után a térképvázlatomon szereplő nevek jegyzéke következik (58. oldal). A névmutató típusok szerint elkülönítve (víznevek, domborzati nevek, falunevek, kunyhónevek), betűrendben sorolja fel a neveket.

A dolgozat mellékletei a térképi munkarészekkel zárulnak:

- *Az Urál északi része és a szomszédos területek* (általános földrajzi térkép)
- *Északi-uráli részlet Reguly Antal térképén* (térképvázlat)

**1. TÁBLÁZAT:
A PÉTERVÁRI TÉRKÉP DOMBORZATI NEVEI TOPOTÉRKÉPEKEN**

Kereső-koordináták	A pétervári kéziratot Reguly-térkép domborzati nevei	Gyűjtés orosz topográfiai térképek alapján		Az objektumok földrajzi koordinátái
		Cirill betűs névalak	Magyarra átírt névalak	
B1	Kämet njär			
B1	Päljemi njär			
B1	Lessten winnä njär			
B1	Ljesska			
B1	Tjundjer	Хребет Тондер	Hrebet Tongyer	É63°17' K59°05'
B1	Halmatalowa			
B1	Tujuttje			
B1	Lu njär	г. Кожимъиз (Луньер)	g. Kozsim'iz (Lunjer)	É63°11' K58°49'
B1	Achts lju ljing njär			
B2	Hampu	Хребет Мань-Хамбо	Hrebet Many-Hambo	É63°00' K59°15'
B2	Khankam urr			
B2	Ssaukkas tump	Хребет Щука	Hrebet Scsuka	É62°55' K58°55'
B2	Medweshi Kamen	г. Медвежья	g. Medvezsja	É62°05' K59°05'
B2	Kossis	г. Косач	g. Koszacs	É61°58' K58°58'
B2	Koib	г. Койп	g. Kojp	É62°04' K59°14'
B3	Jäni Joamptitt	Хребет Яны-Емты	Hrebet Jani-Jemti	É61°32' K59°10'
B-C1	Pirwa	г. Пырва	g. Pirva	É63°25' K59°15'
B-C1	Päljang			
B-C2	Kaljingtump	г. Хальтумп	g. Haltump	É62°54' K59°29'
B-C2	Mänjing tump	г. Маньянгтумп	g. Manyjingtump	É62°45' K59°22'
B-C2	Jäni Pubi njär ili Balwano is	Хр. Мань-Пупуньер (Ичед-Балбаноиз)	Hr. Many-Pupunyer (Icsed-Balbanoiz)	É62°12' K59°20'
B-C2	Peschertäljäch tump ili Petuhoro il is	г. Печерья-Толях-Чахль	g. Pecserja-Toljah-Csahl	É62°10' K59°25'
B-C2	Ssedho			
B-C3	Manj joamptitt			
B-C3	Porisottne ssäri	ур. Поритайтсори	ur. Poritajtszori	É61°48' K59°20'
B-C3	Horpsset urr			
C1	Lipka urr			
C1	Tolja urr	г. Толья Атальясяхал	g. Tolja Ataljaszjahal	É63°11' K59°20'
C1	Jarutt urr	г. Ярута	g. Jaruta	É63°15' K59°20'
C1	m. Janketsch urr			

Kereső-koordináták	A pétervári kéziratok Reguly-térkép domborzati nevei	Gyűjtés orosz topográfiai térképek alapján		Az objektumok földrajzi koordinátái
		Cirill betűs névalak	Magyarra átírt névalak	
C1	bol. Janketsch urr	Горы Яны-Янкеч	Gori Jani-Jankecs	É63°25' K59°20'
C1	Ssänjkä urr			
C1	Ssässtem njär	Хр. Састем-ньер	Hr. Szasztyem-nyjer	É63°48' K59°35'
C1	Kassin njär	Хребет Хоса-ньер	Hrebet Hosza-nyjor	É63°35' K59°30'
C1	Haenkama			
C1	Tejachlerischahl			
C1–2	Kumssing ssäri	г. Хомсен-Сори	g. Homszén-Szori	É63°05' K59°20'
C1–2	Schätker urr			
C2	Kapkartme tump	г. Мань-, Яны-Хапхаргуйтумп	g. Many-, Jani-Naphartujtump	É62°55' K59°20'
C2	Selping urr			
C2	Pass njär	Хребет Пас-ньер	Hrebet Pasz-nyjer	É62°50' K59°50'
C2	Ssatänjschi	г. Сатензи	g. Szatyenzi	É62°48' K59°30'
C2	Torre porre	г. Торрепорреиз	g. Torreporeiz	É62°30' K59°15'
C2	bol. Kwott njär	Хребет Яны-Квот-ньер	Hrebet Jani-Kvot-nyjer	É62°35' K59°35'
C2	m. Kwott nyär	Хребет Мань-Квот-ньер	Hrebet Many-Kvot-nyjer	É62°22' K59°35'
C2	Jang tump	г. Янгтумп	g. Jangtump	É62°45' K59°25'
C2	Neilen tump	г. Нейлентумп	g. Nyejlentump	É62°33' K59°25'
C2	Aljer tump	г. Атертумп	g. Atyertump	É62°37' K59°25'
C2	Purronpata	г. Хурумпаталы	g. Hurumpatali	É62°40' K59°25'
C2	Puotjera urr			
C2	Jengälji	Янгалесос	Jangaleszosz	É62°15' K59°27'
C2	Jäut Kuri	г. Иоут-Хури	g. Iout-Huri	É62°20' K59°40'
C2	Palyurr			
C2	Jäni Tait tump			
C2	Jelping njär	г. Ялпинг-Ньер	g. Jalping-Nyjer	É62°00' K59°50'
C2	Kattschet urr			
C2–3	Lunt kussepschahl			
C2–3	Kiompsait			
C2–D3	Selpiskängurr			
C3	Porre Mänjiturr			
C3	Ssorting lang urr			
C3	Nank urr	ур. Нанкур	ur. Nankur	É61°42' K60°25'

Kereső-koordináták	A pétervári kéziratot Reguly-térkép domborzati nevei	Gyűjtés orosz topográfiai térképek alapján		Az objektumok földrajzi koordinátái
		Cirill betűs névalak	Magyarra átírt névalak	
C3	Scharkem urr	Хребет Чарка-нур	Hrebet Csarka-nur	É61°45' K59°45'
C3	Ssarmicht urr			
C3	Hoi Enva	г. Хой-Эква	g. Hoj-Ekva	É61°40' K59°46'
C-D2	Lutjachts urr			
C-D3	Toraut täljäch urr			
D2	Kaly urr			
D2	Tuljem urr			
D-E1	Wane urr ili Potschmog urr			
E-F2	Äschän urr			
F1-2	Kirschem urr			

2. TÁBLÁZAT: A PÉTERVÁRI TÉRKÉP VÍZNEVEI TOPOTÉRKÉPEKEN

Kereső-koordináták	A pétervári kéziratot Reguly-térkép víznevei	Gyűjtés orosz topográfiai térképek alapján		Az objektumok földrajzi koordinátái
		Cirill betűs névalak	Magyarra átírt névalak	
A1	R. Matkinja			
A1	R. o. Ssotsch	Верх. Сочь	Verh. Szocs	É63°19' K57°40'
A2	R. u. Ssotsch	Ниж. Сочь	Nyizs. Szocs	É63°12' K57°50'
A2	R. Ssarju	Сарью	Szarju	É62°43' K57°47'
A2	R. Andjug	Бол. Андюга	Bol. Angyuga	É61°50' K57°45'
A2	R. Schaitanovka	Бол. Шайтановка	Bol. Sajtanovka	É62°05' K58°05'
A3	R. Umpil	Умполь	Umpol	É61°37' K57°56'
A-B1	R. Kossing ja	Кожим-Ю	Kozsim-Ju	É63°10' K58°30'
A-B2	R. Ssjedju	Сед-Ю	Szed-Ju	É63°55' K58°35'
A-B2	R. Isspured	Исперед-Ю	Iszpered-Ju	É62°40' K58°20'
A-B2	R. Ilitsch	Илыч	Ilics	É62°40' K58°50'
B1-2	R. Lipka ja	[Елперчукъэль]	[Jelpercsukjol]	É63°02' K58°55'
B1-2	R. Ilitsch ili Älss	Илыч	Ilics	É63°05' K58°15'
B2	R. Kossja	Кос-Ю	Kosz-Ju	É62°33' K58°35'
B2	R. Scheshem	Шежим-Ю	Sezsím-Ju	É62°20' K58°40'
B2	R. bol. Schifin	Бол. Шежим	Bol. Sezsím	É62°10' K58°25'
B2	R. m. Schifim	Мал. Шежим	Mal. Sezsím	É62°04' K58°35'
B2-C1	R. Pirrisch ili Pirsju	Пырс-Ю	Pirsz-Ju	É63°00' K58°35'
B2-C3	R. Widerja	Выдерь-Я	Vigyer-Ja	É61°57' K59°07'
B3	R. Jouma	Ельма	Jelma	É61°55' K58°50'
B3	R. Unja	Унь-Я	Uny-Ja	É61°47' K58°35'
B3	R. Kissunja	Кисунь-Я	Kiszuny-Ja	É61°38' K58°25'
B3	R. Mischurai	Мисюрый	Miszjurjaj	É61°30' K58°15'
B3	R. Berdisch	Бердыш	Berdis	É61°36' K57°57'
B3	R. Dubravnaja	Бол. Дубровка	Bol. Dubrovka	É61°48' K58°29'
B-C2	R. Ochjä ili Ukju	Ук-Ю	Uk-Ju	É62°50' K59°15'
B-C2	R. Augn jä	[Ичем-Ляга]	[Isem-Ljaga]	É62°28' K59°00'
B-C2	R. Jegra ili Älss manja	Егра Ляга /Ыджыд-Ляга/	Jegra Ljaga /Idzsid-Ljaga/	É62°21' K59°25'
C1	R. Ssakur ili Schtschugor	Щугор (Сакуръя)	Scsugor (Szakurja)	É63°21' K59°13'
C1	R. Taltma	Талтма	Taltma	É63°35' K59°30'

Kereső-koordináták	A pétervári kéziratok Reguly-térkép víznevei	Gyűjtés orosz topográfiai térképek alapján		Az objektumok földrajzi koordinátái
		Cirill betűs névalak	Magyarra átírt névalak	
C1	R. Komascsh	Хомес	Homesz	É63°30' K59°55'
C1	R. Manja	Яны-Мань-Я	Jani-Many-Ja	É63°20' K59°45'
C1	R. Täkijä	Так-Я	Tak-Ja	É63°10' K59°40'
C1	R. Aringja			
C2	R. Manjja	Няисманья	Nyaiszmanya	É62°51' K59°47'
C2	R. Joutingja	Иоутынь-Я	Ioutiny-Ja	É62°43' K59°45'
C2	R. Manj ja	Мань-Я	Many-Ja	É62°14' K59°55'
C2	R. m. Ssoswa	Мал. Сосьва	Mal. Szoszva	É61°59' K59°55'
C2	R. bol. Ssoswa	Бол. Сосьва	Bol. Szoszva	É62°03' K59°45'
C2	R. Jugr?ja	[Печора]	[Pecsora]	É62°14' K59°23'
C2	R. Kuljeshingjä	Хултымья	Hultimja	É61°50' K60°20'
C3	R. Uschma	Ушма	Usma	É61°33' K59°58'
C3	R. Purma je	Пурма	Purma	É61°40' K59°35'
C3	R. Nudjjä	[Лозьва]	[Lozva]	É61°51' K59°45'
C–D1	R. Muringja	Мурынгья	Muringja	É63°10' K60°15'
C–D2	R. Kossijä	р. Хосья	r. Hoszja	É62°12' K60°19'
C–D3	R. Ächtäshing Pälim	р. Ахтасымполум	r. Ahtaszimpolum	É61°43' K60°27'
C–D3	R. Käkhjä	р. Каквя	r. Kakvja	É61°40' K60°40'
D1	R. Nangt ja	Нанкъя	Nankja	É63°23' K60°23'
D1	R. Tolja	Тол-Я	Tol-Ja	É63°10' K59°50'
D1	R. Wuolja	Волья	Volja	É63°15' K60°35'
D1	R. Jelpingjä	Сев. Ялбынья	Szev. Jalbinja	É63°06' K60°50'
D2	R. Jelpingjä	Ялбынья	Jalbinja	É62°50' K61°20'
D2	R. Mischpäti je	[Оунья]	[Ounya]	É61°42' K60°48'
D2	R. Njaisch	Няйс	Nyajsz	É62°41' K60°25'
D2	R. Luopsja	Лопси-Я	Lopszi-Ja	É62°29' K59°45'
D2	R. Palatija	Пулытсос /Кульвивья/	Pulitszosz /Kuljivja/	É62°31' K60°45'
D2	R. Ljamja	Лямья	Ljamja	É62°40' K60°31'
D2	R. Apsja	р. Апсия	r. Apszija	É61°59' K60°28'
D2	R. Lepljä	р. Лепля	r. Leplja	É61°50' K60°35'
D2–3	R. Pelim	Пелым	Pelim	É61°39' K60°43'
D2–E3	R. Kuljimje	Хулломпауль-Хуллом	Huljumpaul-Huljum	É61°48' K61°20'

Kereső-koordináták	A pétervári kéziratok Reguly-térkép víznevei	Gyűjtés orosz topográfiai térképek alapján		Az objektumok földrajzi koordinátái
		Cirill betűs névalak	Magyarra átírt névalak	
D3	R. Wernishje	Ворник	Vornyk	É61°36' K60°54'
D3	R. Ljemje	Лямья	Ljamja	É61°31' K60°50'
D3	R. Pelim	Пелым	Pelim	É61°23' K60°40'
D-E2	R. Piljäki	Паульовыля	Paulovilja	É62°33' K61°35'
D-E2	R. Topspräge	Тапслохья	Tapszlohja	É61°53' K61°15'
D-E2	R. Kemkerpino	Камкаарпынья	Kamkaarpinja	É61°58' K60°55'
D-E3	R. Posserjä	Посырья	Poszirja	É61°35' K61°15'
E1	R. Ssäri jä	[Сёвья]	[Szjovja]	É63°04' K61°25'
E1	R. Aurjä	Оурья	Ourja	É63°31' K61°50'
E1	R. Mekjä	[Самырья]	[Szamirja]	É63°13' K61°52'
E1-2	R. Ssoswa	Сев. Сосьва	Szev. Szoszva	É63°10' K61°15'
E2	R. Njurimje	р. Нюрумья	r. Nyurumja	É61°50' K60°58'
E2	R. Wuorje	Ворья	Vorja	É62°12' K61°50'
E2	R. Äschänjä	Ащан	Ascsan	É62°05' K61°45'
E2	R. Njärechje	Нёрох	Nyoroh	É62°17' K61°10'
E2	R. Tapsia	Тапсуй	Tapszuj	É61°59' K61°25'
E2	R. Schängisch	Ярыщ	Jariscs	É62°16' K61°35'
E3	R. Liräti je	Лыраки	Liraki	É61°56' K65°57'
E3	R. Amei	[Хола]	[Hola]	É61°26' K61°50'
E3	R. Tarije	Тарни	Tarnyi	É61°44' K61°30'
E-F2	R. Wisma	Висим	Viszim	É62°34' K61°44'
F1	R. Hohong jä	[Кырсим]	[Kirszim]	É63°25' K62°24'
F2	R. Kurje	Хура	Hura	É62°33' K62°06'
F2	R. Läusi	Лоусия	Louszija	É62°03' K62°27'
F3	R. Njochjaper	Нёхсапрьюган	Nyohszaprjungan	É61°51' K63°45'
F-G1	R. Ssoswa ili Tait	Сев. Сосьва	Szev. Szoszva	É63°18' K63°05'
F-G2	R. Ssisskvonssi jä	Сысконсынгия	Sziskonszingja	É62°42' K63°20'
F-G3	os. Usch turr	оз. Устьтор	oz. Usztytor	É61°48' K63°12'
F-G3	os. Esje turr	оз. Эсстытор	oz. Essztitor	É61°47' K63°15'
G1	R. Jelpingjä	Ялбынья	Jalbinyja	É63°11' K63°15'
G2	R. Uschimje	Узюмьюган	Uzjumjugan	É62°10' K63°27'

3. TÁBLÁZAT: A PÉTERVÁRI TÉRKÉP FALUNEVEI TOPOTÉRKÉPEKEN

Kereső-koordináták	A pétervári kéziratot Reguly-térkép falunevei	Gyűjtés orosz topográfiai térképek alapján		Az objektumok földrajzi koordinátái
		Cirill betűs névalak	Magyarra átírt névalak	
A2	D. Ssarju	Сарьюдин	Szarjugyin	É62°40' K57°46'
A3–B2	D. Usst Unjinskaja	Усть-Унья	Uszty-Unyja	É61°48' K57°53'
C2	Njaisch paul			
C3	Antipini			
C–D3	Kotjelpi paul	Каквья (нежил.)	Kakvja (lakatlan)	É61°45' K60°25'
D1	Sserkinih paul			
D2	Khalpaul	Холпауль (нежил.)	Holpaul (lakatlan)	É62°23' K60°47'
D2	Iskorskie jurti	Яныпауль (нежил.)	Janipaul (lakatlan)	É62°20' K60°46'
D2	Joutimjanj paul	Юфтымсоспауль (нежил.)	Juftimszoszpaul (lakatlan)	É61°47' K60°22'
D3	Aikapi paul			
D3	Pankapaul			
D–E2	Njachschem paul	Няксимволь	Nyakszimvol	É62°26' K60°51'
E1	Aurjä	Оурья (нежил.)	Ourja (lakatlan)	É63°28' K61°29'
E1	Njehling	Нижненильдина	Nyizsnyenyilgyina	É63°21' K61°33'
E1	Werch njechling	Верхненильдина	Verhnyenyilgyina	É63°17' K61°30'
E1	Mekjä			
E1	Ssaradjei ili Ssaräti	изба Сарадыпауль	izba Szaradipaul	É63°06' K61°19'
E1	Kaljangvelpaul			
E2	Kanglessam			
E2	Tapsuisskin	Усть-Тапсуй (нежил.)	Uszty-Tapszuj (lakatlan)	É62°19' K61°30'
E2	Njäräch paul	Нерохи	Nyerohi	É62°21' K61°20'
E2	Wuorjinski	Ворьяпауль (нежил.)	Vorjapaul (lakatlan)	É62°06' K61°39'
E2	Njiruss	Нирвож (нежил.)	Nyirvozs (lakatlan)	É62°00' K61°30'
E2	Kuljim paul			
E3	Schäteltitt			
E3	Käläläng paul			
F1	Petkesch	изба Бедкаш (нежил.)	izba Bedkas (lakatlan)	É63°21' K62°44'
F3	Sui nyäll paul			
F–G1	s. Ssortingje ili Ragakar	Сартынья	Szartinyja	É63°21' K63°03'
F–G3	Emangorski ili Jeming gord	Релейный	Relejnij	É61°47' K63°22'

**4. TÁBLÁZAT:
NEVEK A [Nro. I.] JELZÉSŰ PESTI KÉZIRATOS VÁZLATRÓL**

A [Nro. I.] jelzésű pesti kézirat os vázlat nevei (Szónyi Zsófia olvasatában)	A pétervári kézirat os Reguly-térkép nevei (Gulyás Zoltán olvasatában)	Objektumtípus	Kereső-koordináták
Many jo amptitt	Manj joamptitt	domborzati elem	B–C3
Lunt kusop schähhl	Lunt kussepe schahl	domborzati elem	C2–3
Porritottne särrri	Porisottne ssäri	domborzati elem	B–C3
Uly dehts virone urr	Lutjachts urr	domborzati elem	C–D2
Kvorp säait	Kiompsait	domborzati elem	C2–3
Lyehypil käng urr	Selpiskängurr	domborzati elem	C3–D2
Zuopiaht urr	Ssarmicht urr	domborzati elem	C3
Sokarken urr	Scharkem urr	domborzati elem	C3
Nank urr	Nank urr	domborzati elem	C3
Jäni joamp titt	Jäni Joamptitt	domborzati elem	B3
Purre marrnyil urr	Porre Mänjiturr	domborzati elem	C3
Sorting loäg urr	Ssorting lang urr	domborzati elem	C3
Vuonjä – oder van jä	R. Unja	vízfolyás	B3
Many jait	R. m. Ssoswa	vízfolyás	C2
Many Pälom	R. Ächtähshing Pälím	vízfolyás	C–D3
Purrma	R. Purma je	vízfolyás	C3
Ushma	R. Ushma	vízfolyás	C3
Matypiu kvell	Matweipi	kunyhó	B3
Kotyelpi paul	Kotjelpi paul	falu	C–D3
Aikapi paul	Aikapi paul	falu	D3
Janta paul	Pankapaul	falu	D3
Waigom pöng kvell	Waigenpänj	kunyhó	B–C3
Katpol oikä	Katpel oikä	kunyhó	B3

**5. TÁBLÁZAT:
NEVEK A [Nro. II.] JELZÉSŰ PESTI KÉZIRATOS VÁZLATRÓL**

A [Nro. II.] jelzésű pesti kézirat os vázlat nevei (Szőnyi Zsófia olvasatában)	A pétervári kézirat os Reguly-térkép nevei (Gulyás Zoltán olvasatában)	Objektum-típusok	Kereső-koordináták
Sästern nyärr urr	Ssästem njär	domborzati elem	C1
Kose nyärr urr	Kassin njär	domborzati elem	C1
Sänykä urr	Ssänjkä urr	domborzati elem	C1
Tani jäny ketsch urr	bol. Janketsch urr	domborzati elem	C1
Many Tany Ketsch urr	m. Janketsch urr	domborzati elem	C1
Tarutt urr	Jarutt urr	domborzati elem	C1
Lypk urr	Lipka urr	domborzati elem	C1
Hankam urr	Haenkama	domborzati elem	C1
Kapkar urr. Ten tump	Kapkartme tump	domborzati elem	C2
Jank tump	Jang tump	domborzati elem	C2
Purm pätä	Purronpata	domborzati elem	C2
Atyer tump	Aljer tump	domborzati elem	C2
Neilne tump	Neilen tump	domborzati elem	C2
Jäni Kvett nyärr	bol. Kwott njär	domborzati elem	C2
Many Kvett nyärr	m. Kwott njär	domborzati elem	C2
Jengäly urr	Jengälji	domborzati elem	C2
Pescher tälyäch urr	Peschertäljäch tump ili Petuhoro il is	domborzati elem	B–C2
Puoturn urr	Puotjera urr	domborzati elem	B–C2
Katschet urr	Kattschet urr	domborzati elem	C2
Lunkusep schährl	Lunt kusep schahl	domborzati elem	C2–3
Porritotne särrl	Porisottne ssäri	domborzati elem	B–C3
Purreman nyit urr	Porre Mänjiturr	domborzati elem	C3
Many Joamptitt	Manj joamptitt	domborzati elem	B–C3
Jäni joamp titt	Jäni Joamptitt	domborzati elem	B3
Jelping turr	Jelping njär	domborzati elem	C2
Sakur	R. Ssakur ili Schtschugor	vízfolyás	C1

A [Nro. II.] jelzésű pesti kéziratok vázlat nevei (Szónyi Zsófia olvasatában)	A pétervári kéziratok Reguly-térkép nevei (Gulyás Zoltán olvasatában)	Objektum-típusok	Kereső-koordináták
Komasch	R. Komash	vízfolyás	C1
Vuolja	R. Wuolja	vízfolyás	D1
Aurjä	R. Aurjä	vízfolyás	E1
Many ja	R. Manja	vízfolyás	C1
Tolja	R. Tolja	vízfolyás	D1
Murinja	R. Muringja	vízfolyás	C–D1
Jelping jä	R. Jelpingjä	vízfolyás	D1
Mekl jä	R. Mekjä	vízfolyás	E1
Jaräti jä	R. Ssaräti jä	vízfolyás	E1
Äls	R. Iltsch ili Älss	vízfolyás	B1–2
Lyipka jä	R. Lipka ja	vízfolyás	B1–2
Och jä	R. Ochjä ili Ukju	vízfolyás	B–C2
Augn jä	R. Augn jä	vízfolyás	B–C2
Äls manja	R. Jegra ili Älss manja	vízfolyás	B–C2
Nyäräch jä	R. Njärächje	vízfolyás	E2
Many ja	R. Manjja	vízfolyás	C2
Lyam ja	R. Ljamja	vízfolyás	D2
Nyajsch	R. Njaisch	vízfolyás	D2
Jäutiny ja	R. Joutingja	vízfolyás	C2
Luops ja	R. Luopsja	vízfolyás	D2
Manja	R. Manj ja	vízfolyás	C2
Kofsijä	R. Kossijä	vízfolyás	C–D2
Sait – Sosva oder Jugra (sürenisch)	R. Sosswa	vízfolyás	E1–2
Visma	R. Wisma	vízfolyás	E–F2
Tapsja	R. Tapsia	vízfolyás	E2
Vuorjä	R. Wuorje	vízfolyás	E2
Kulimjä	R. Kulimje	vízfolyás	D2–E3
Vuonja	R. Unja	vízfolyás	B3

A [Nro. II.] jelzésű pesti kézirat os vázlat nevei (Szönyi Zsófia olvasatában)	A pétervári kézirat os Reguly-térkép nevei (Gulyás Zoltán olvasatában)	Objektum- típusok	Kereső- koordináták
Many Tait	R. m. Ssoswa	vízfolyás	C2
Jäne Tait	R. bol. Ssoswa	vízfolyás	C2
Aps ja	R. Apsja	vízfolyás	D2
Pälom – r. Pelim	R. Pelim	vízfolyás	D3
Liräti	R. Liräti je	vízfolyás	E3
Täp himje	R. Topsprägje	vízfolyás	D–E2
Poserje	R. Posserjä	vízfolyás	D–E3
Aurjä sunt paul	Aurjä	fal u	E1
Serkiaih paut oder manja sunt paul	Sserkinih paul	fal u	D1
Kalyangvell paul	Kaljangvelpaul	fal u	E1
Nyalt ing paul	Njehling	fal u	E1
Norrkvell paul	Werch Njehling	fal u	E1
Mekja sunt paul	Mekjä	fal u	E1
Kangle sau paul	Kanglessam	fal u	E2
Nyaisch paul	Njaisch paul	fal u	C2
Lyulyin kärspaul	Ljuljing Kärspaul	kunyhó	C–D2
Nangtitt paul	Nanklitt paul	kunyhó	C–D2
Vuirnyilting paul	Wuirnjiltingpaul	kunyhó	D2
Tamesi paul	Jamesi paul	kunyhó	C2
Jaunsäch paul	Jaunjäch paul	kunyhó	C2
Käryesch paul	Känjeschpaul	kunyhó	D2
Kofsijä paul	Kossijäpaul	kunyhó	D2
Tapssunt paul	Tapsuisskin	fal u	E2
Nyärächjä paul	Njäräch paul	fal u	D–E2
Vuorjä paul	Wuorjinski	fal u	E2
Palati paul	Palati paul	kunyhó	D2
Nyächscham paul	Njachschem paul	fal u	D–E2
Khalpaul	Khalpaul	fal u	D2

A [Nro. II.] jelzésű pesti kézirat os vázlat nevei (Szónyi Zsófia olvasatában)	A pétervári kézirat os Reguly-térkép nevei (Gulyás Zoltán olvasatában)	Objektum- típusok	Kereső- koordináták
Pätitt paul oder Jäne paul Sykorski jurt	Iskorskie jurti	falu	D2
Nyiruspaul	Njiruss	falu	E2
Kulyim paul	Kuljim paul	falu	E2
Luiulepaul	Lui ule paul	kunyhó	D2
Soutimsans paul oder LyePLYä paut	Joutimjanj paul	falu	D2
Kotyelpi paul	Kotjelpi paul	falu	C–D3
Aikapi paul	Aikapi paul	falu	D3
Schäteltitt paul	Schäteltitt	falu	E3
Sui nyall paul	Sui nyáll paul	falu	F3

6. TÁBLÁZAT:
NEVEK A [Nro. III.] JELZÉSŰ PESTI KÉZIRATOS VÁZLATRÓL

A [Nro. III.] jelzésű pesti kézirat os vázlat nevei (Szónyi Zsófia olvasatában)	A pétervári kézirat os Reguly-térkép nevei (Gulyás Zoltán olvasatában)	Objektum- típusok	Kereső- koordináták
Poser jä	R. Posserjä	vízfolyás	D-E3
Parrma	R. Purma je	vízfolyás	C3
Uschma	R. Uschma	vízfolyás	C3
Kotyelpi paul	Kotjelpi paul	falu	C-D3
Aikapi paul	Aikapi paul	falu	D3
Panka paul	Pankapaul	falu	D3

7. TÁBLÁZAT:
NEVEK A [Nro. IV.] JELZÉSŰ PESTI KÉZIRATOS VÁZLATRÓL

A [Nro. IV.] jelzésű pesti kézirat os vázlat nevei (Szónyi Zsófia olvasatában)	A pétervári kézirat os Reguly-térkép nevei (Gulyás Zoltán olvasatában)	Objektum-típusok	Kereső-koordináták
Khankam urr	Khankam urr	domborzati elem	B2
Karten tump	Kapkartme tump	domborzati elem	C2
Jang tump	Jang tump	domborzati elem	C2
Schäthiv	Schätker urr	domborzati elem	C1–2
Jäm Kvott nyöm	bol. Kwott njär	domborzati elem	C2
Many kvottnyöm	m. Kwott nyär	domborzati elem	C2
Jengälyi	Jengälji	domborzati elem	C2
Paly urr	Paly urr	domborzati elem	C2
Peschertälyäch tump	Peschertäljäch tump ili Petuhoro il is	domborzati elem	B–C2
Tulyem urr	Tuljem urr	domborzati elem	D2
Äschän urr	Äschän urr	domborzati elem	E–F2
Jäne Pubinyöm	Jäni Pubi njär ili Balwano is	domborzati elem	B–C2
Puoturn urr	Puotjera urr	domborzati elem	B–C2
Katuket urr	Kattschet urr	domborzati elem	C2
Kaly urr	Kaly urr	domborzati elem	D2
Turäch tälyäch úr	Toraut täljäch urr	domborzati elem	C–D3
Jäki jä	R. Täkijä	vízfolyás	C1
Muring jä	R. Muringja	vízfolyás	C–D1
nördlich Sossva fl.	R. Ssoswa	vízfolyás	E1–2
Jouting ja	R. Joutingja	vízfolyás	C2
Nydisch	R. Njaisch	vízfolyás	D2
Lyem jä	R. Ljamja	vízfolyás	D2
Luopsja	R. Luopsja	vízfolyás	D2
Rundach oder man ja	R. Manj ja	vízfolyás	C2
Pilyäki	R. Piljäki	vízfolyás	D–E2
Palati jä	R. Palatija	vízfolyás	D2

A [Nro. IV.] jelzésű pesti kézirat os vázlat nevei (Szónyi Zsófia olvasatában)	A pétervári kézirat os Reguly-térkép nevei (Gulyás Zoltán olvasatában)	Objektum- típusok	Kereső- koordináták
Lepla	R. Lepljä	vízfoljás	D2
Njärech ja	R. Njärechje	vízfoljás	E2
Tapsija fl.	R. Tapsia	vízfoljás	E2
Visma	R. Wisma	vízfoljás	E–F2
Uschim jä	R. Uschimje	vízfoljás	G2
Läusi	R. Läusi	vízfoljás	F2
Jane Tait	R. bol. Ssoswa	vízfoljás	C2
Many Tait – Kleine Zuell	R. m. Ssoswa	vízfoljás	C2
Aps ja	R. Apsja	vízfoljás	D2
Kulytching je	R. Kuljeshingjä	vízfoljás	C2
Ächtäzsing Pälom	R. Ächtäshing Pälim	vízfoljás	C–D3
Kähjja	R. Kähjjä	vízfoljás	C–D3
Kemkorpjng	R. Kemkerpino	vízfoljás	D–E2
Mjurimje	R. Njurimje	vízfoljás	E2
Tapspangje	R. Topsprägje	vízfoljás	D–E2
Kulyim je	R. Kuljimje	vízfoljás	D2–E3
Vernich je	R. Wernishje	vízfoljás	D3
Lyem je	R. Ljemje	vízfoljás	D3
Liräti je	R. Liräti je	vízfoljás	E3
Poserje	R. Posserjä	vízfoljás	D–E3
Nyochsap	R. Njochjaper	vízfoljás	F3
Uschturr	os. Usch turr	állóvíz	F–G3
Esja turr	os. Esje turr	állóvíz	F–G3
Nyadsch paul	Njaisch paul	falu	C2
Nyachschem paul	Njachschem paul	falu	D–E2
Khat paul	Khalpaul	falu	D2
Pititi paul	Iskorskie jurti	falu	D2
Känjesch paul	Känjeschpaul	kunyhó	D2

A [Nro. IV.] jelzésű pesti kéziratok vázlat nevei (Szónyi Zsófia olvasatában)	A pétervári kéziratok Reguly-térkép nevei (Gulyás Zoltán olvasatában)	Objektum- típusok	Kereső- koordináták
Nyaräch paul	Njărăch paul	falu	D–E2
Vuorje paut	Wuorjinski	falu	D2
Tapfsunt paut	Tapsuisskin	falu	E2
Kurumsäch paut	Kurunsäch paul	kunyhó	E–F2
Käpinen paut	Käpijen paul	kunyhó	F2
Kotyt paul	Kotjl paul	kunyhó	F2
Kure tälyäch paut	Kure täljäch paul	kunyhó	F–G2
Juomisas paut	Ssuomisas paul	kunyhó	F2
Ivutinsan paul	Joutimjanj paul	falu	D2
Kotyelpi paul	Kotjelpi paul	falu	C–D3
Aikapi paul	Aikapi paul	falu	D3
Mjimjula	Njins ule	kunyhó	D–E2
Nyărăkele paul	Njărăch ule paul	kunyhó	D–E3
Nyirus paut	Njiruss	falu	E2
Kulyimpaul	Kuljim paul	falu	E2
Schäteltitt paul	Schäteltitt	falu	E3
Kulyim ule	Kuljim ule	kunyhó	E3
Ule paul	Matwei ule paul	kunyhó	E3
Kälälíng paul	Kälälíng paul	falu	E3
Suinyäll paul Tapsjätieti	Sui nyäll paul	falu	F3
Jimesnyäl paul	Samesnjäl paul	kunyhó	F2–3
Afsmämo sortkväll	Emangorski ili Jeming gord	falu	F–G3

**8. TÁBLÁZAT:
A KÉTFÉLE REGULY-TÉRKÉP NEVEINEK ÖSSZEVETÉSE**

A pesti litografált Reguly-térkép nevei (Hidas G. olvasatában)	Objektum- típus (H. G.)	Fokháló- zati tarto- mány	A pétervári kézirat Reguly-térkép nevei (Gulyás Z. olvasatában)	Objektum- típus (G. Z.)	Kereső- koordiná- ták
R. Matkinju	folyó	63°–64° 75°–76°	R. Matkinja	vízfolyás	A1
Päljeminja	hegy	63°–64° 76°–77°	Päljemi njär	domborzati elem	B1
R. Nangtja	folyó	63°–64° 78°–79°	R. Nangt ja	vízfolyás	D1
R. Wuolja	folyó	63°–64° 78°–79°	R. Wuolja	vízfolyás	D1
Sserkiruh paul	falu	63°–64° 78°–79°	Sserkinih paul	falu	D1
R. Jelpingja	folyó	63°–64° 78°–79°	R. Jelpingjä	vízfolyás	D1
Rochtjeriortmit	hegy	63°–64° 78°–79°	Ssäräti uontmit	útvonal	D–E1
R. Mekja	folyó	63°–64° 79°–80°	R. Mekjä	vízfolyás	E1
Mekja	falu	63°–64° 79°–80°	Mekjä	falu	E1
R. Ssärältjä	folyó	63°–64° 79°–80°	R. Ssäräti jä	vízfolyás	E1
Ssurodjei ili Ssäräti	falu	63°–64° 79°–80°	Ssaradjei ili Ssäräti	falu	E1
Njehling	falu	63°–64° 79°–80°	Njehling	falu	E1
R. Hohongjä	folyó	63°–64° 80°–81°	R. Hohong jä	vízfolyás	F1
s. Ssortingje ili ...	falu	63°–64° 81°–82°	s. Ssortingje ili Ragakar	falu	F–G1
R. U. Ssotsch	folyó	62°–63° 75°–76°	R. u. Ssotsch	vízfolyás	A2
R. Ssarju	folyó	62°–63° 75°–76°	R. Ssarju	vízfolyás	A2
R. O. Ssotsch	folyó	62°–63° 75°–76°	R. o. Ssotsch	vízfolyás	A1
Ssarju	falu	62°–63° 75°–76°	D. Ssarju	falu	A2
Andjug	folyó	62°–63° 75°–76°	R. Andjug	vízfolyás	A2
R. Sscharlansska	folyó	62°–63° 75°–76°	R. Schaitanovka	vízfolyás	A2
R. Isspüred	folyó	62°–63° 76°–77°	R. Isspüred	vízfolyás	A–B2
R. M. Schifin	folyó	62°–63° 76°–77°	R. bol. Schifin	vízfolyás	B2
R. M. Schifin	folyó	62°–63° 76°–77°	R. m. Schifin	vízfolyás	B2
R. Scheshem	folyó	62°–63° 76°–77°	R. Scheshem	vízfolyás	B2
R. Kossia	folyó	62°–63° 76°–77°	Kossis	domborzati elem	B2
R. Jelpingja	folyó	62°–63° 78°–79°	R. Jelpingja	vízfolyás	D2
R. Palatija	folyó	62°–63° 78°–79°	R. Palatija	vízfolyás	D2

A budapesti litografált Reguly-térkép nevei (Hidas G. olvasatában)	Objektum- típusok (H. G.)	Fokháló- zati tarto- mány	A pétervári kézirat Reguly-térkép nevei (Gulyás Z. olvasatában)	Objektum- típusok (G. Z.)	Kereső- koordiná- ták
R. Apfja	follyó	62°–63° 78°–79°	R. Apsja	vízfollyás	D2
Kanglessam	falu	62°–63° 79°–80°	Kanglessam	falu	E2
R. Wilfura	follyó	62°–63° 79°–80°	R. Wisma	vízfollyás	E–F2
R. Piljaki	follyó	62°–63° 79°–80°	R. Piljaki	vízfollyás	D–E2
Kuranszäch paul	kunyhó	62°–63° 79°–80°	Kurunsäch paul	kunyhó	E–F2
R. Njärächje	follyó	62°–63° 79°–80°	R. Njärächje	vízfollyás	E2
R. Taplia	follyó	62°–63° 79°–80°	R. Tapsia	vízfollyás	E2
Njiniss	falu	62°–63° 79°–80°	Njiruss	falu	E2
Kuljim paul	falu	62°–63° 79°–80°	Kuljim paul	falu	E2
Käpijcu paul	kunyhó	62°–63° 80°–81°	Käpijen paul	kunyhó	F2
R. Kunje	follyó	62°–63° 80°–81°	R. Kurje	vízfollyás	F2
Kotji Paul	kunyhó	62°–63° 80°–81°	Kotjl paul	kunyhó	F2
R. Lahszi	follyó	62°–63° 80°–81°	R. Läusi	vízfollyás	F2
Ssuomiszasz paul	kunyhó	62°–63° 80°–81°	Ssuomisas paul	kunyhó	F2
D. Uss. Unjinszkaja	falu	61°–62° 75°–76°	D. Usst Unjinsskaja	falu	A3–B2
R. Urja	follyó	61°–62° 76°–77°	R. Unja	vízfollyás	B3
R. Rondisch	follyó	61°–62° 76°–77°	R. Berdisch	vízfollyás	B3
R. Mischursk	follyó	61°–62° 76°–77°	R. Mischurai	vízfollyás	B3
Arkapipaul	falu	61°–62° 78°–79°	Aikapi paul	falu	D3
R. Pelim	follyó	61°–62° 78°–79°	R. Pelim	vízfollyás	D3
R. Taata	follyó	61°–62° 78°–79°	R. Tarije	vízfollyás	E3
R. Liratije	follyó	61°–62° 79°–80°	R. Liräti je	vízfollyás	E3
Schirteltett	falu	61°–62° 79°–80°	Schäteltitt	falu	E3
Käläläng paul	falu	61°–62° 79°–80°	Käläläng paul	falu	E3
R. Njahlapor	follyó	61°–62° 80°–81°	R. Njochjaper	vízfollyás	F3
Os. Ajotun	tó	61°–62° 81°–82°	os. Esje turr	tó	F–G3
Anajogorszki ili Jonihggord	falu	61°–62° 81°–82°	Emangorski ili Jeming gord	falu	F–G3

A TÉRKÉPVÁZLAT NÉVMUTATÓJA

Víznevek:

- os. Esje turr *F–G3*
- os. Usch turr *F–G3*
- R. Ächtäshing Pälím *C–D3*
- R. Amei *E3*
- R. Andjug *A2*
- R. Apsja *D2*
- R. Aringja *C1*
- R. Äschänjä *E2*
- R. Augn jä *B–C2*
- R. Aurjä *E1*
- R. Berdisch *B3*
- R. bol. Schifin *B2*
- R. bol. Ssoswa *C2*
- R. Dubravnaja *B3*
- R. Hohong jä *F1*
- R. Ilitsch *A–B2*
- R. Ilitsch ili Älss *B1–2*
- R. Isspured *A–B2*
- R. Jegra ili Älss manja *B–C2*
- R. Jelpingjä *D1*
- R. Jelpingjä *D2*
- R. Jelpingjä *G1*
- R. Jouma *B3*
- R. Joutingja *C2*
- R. Jugr?ja *C2*
- R. Kähjä *C–D3*
- R. Kemkerpino *D–E2*
- R. Kissunja *B3*
- R. Komasch *C1*
- R. Kossijä *C–D2*
- R. Kossing ja *A–B1*
- R. Kossja *B2*
- R. Kuljeshingjä *C2*
- R. Kuljimje *D2–E3*
- R. Kurje *F2*
- R. Läusi *F2*
- R. Lepljä *D2*
- R. Lipka ja *B1–2*
- R. Liräti je *E3*
- R. Ljamja *D2*
- R. Ljemje *D3*
- R. Luopsja *D2*
- R. m. Schifim *B2*
- R. m. Ssoswa *C2*
- R. Manj ja *C2*
- R. Manja *C1*
- R. Manjja *C2*
- R. Matkinja *A1*
- R. Mekjä *E1*
- R. Mischpäti je *D2*
- R. Mischurai *B3*
- R. Muringja *C–D1*
- R. Nangt ja *D1*
- R. Njaisch *D2*
- R. Njärächje *E2*
- R. Njochjaper *F3*
- R. Njurimje *E2*
- R. Nudjjä *C3*
- R. o. Ssotsch *A1*
- R. Ochjä ili Ukju *B–C2*
- R. Palatija *D2*
- R. Pelim *D2–3*
- R. Pelim *D3*
- R. Piljäki *D–E2*
- R. Pirrisch ili Pirsju *B2–C1*
- R. Posserjä *D–E3*
- R. Purma je *C3*
- R. Schaitanovka *A2*
- R. Schängisch *E2*
- R. Scheshem *B2*
- R. Ssakur ili Schtschugor *C1*
- R. Ssaräti jä *E1*
- R. Ssarju *A2*
- R. Ssisskvonssi jä *F–G2*
- R. Ssjedju *A–B2*
- R. Ssoswa *E1–2*
- R. Ssoswa ili Tait *F–G1*
- R. Täkijä *C1*
- R. Taltma *C1*
- R. Tapsia *E2*
- R. Tarije *E3*
- R. Tolja *D1*
- R. Topsprägje *D–E2*
- R. u. Ssotsch *A2*
- R. Umpil *A3*
- R. Unja *B3*
- R. Uschimje *G2*
- R. Uschma *C3*
- R. Wernishje *D3*
- R. Widerja *B2–C3*
- R. Wisma *E–F2*
- R. Wuolja *D1*
- R. Wuorje *E2*

Domborzati nevek:

Achts lju ljing njär *B1*

Aljer tump *C2*

Äschän urr *E–F2*

bol. Janketsch urr *C1*

bol. Kwott njär *C2*

Haenkama *C1*

Halmatalowa *B1*

Hampu *B2*

Hoi Enva *C3*

Horpset urr *B–C3*

Jang tump *C2*

Jäni Joamptitt *B3*

Jäni Pubi njär ili Balwano is *B–C2*

Jäni Tait tump *C2*

Jarutt urr *C1*

Jäut Kuri *C2*

Jelping njär *C2*

Jengälji *C2*

Kaljingtump *B–C2*

Kaly urr *D2*

Kämet njär *B1*

Kapkartme tump *C2*

Kassin njär *C1*

Kattschet urr *C2*

Khankam urr *B2*

Kiimpsait *C2–3*

Kirschem urr *F1–2*

Koib *B2*

Kossis *B2*

Kumssing ssäri *C1–2*

Lessten winnä njär *B1*

Lipka urr *C1*

Ljesska *B1*

Lu njär *B1*

Lunt kussep schahl *C2–3*

Lutjachts urr *C–D2*

m. Janketsch urr *C1*

m. Kwott nyär *C2*

Manj joamptitt *B–C3*

Mänjing tump *B–C2*

Medweshi Kamen *B2*

Nank urr *C3*

Neilen tump *C2*

Päljang *B–C1*

Päljemi njär *B1*

Palyurr *C2*

Pass njär *C2*

Peschertäljäch tump

ili Petuhoro il is *B–C2*

Pirwa *B–C1*

Porisottne *B–C3*

Porre Mänjiturr *C3*

Puotjera urr *C2*

Purronpata *C2*

Scharkem urr *C3*

Schätker urr *C1–2*

Selping urr *C2*

Selpiskängurr *C2–D3*

Ssänjkä urr *C1*

Ssarmicht urr *C3*

Ssässtem njär *C1*

Ssatänjschi *C2*

Ssaukkas tump *B2*

Ssedho *B–C2*

Ssorting lang urr *C3*

Tejachlerischahl *C1*

Tjundjer *B1*

Tolja urr *C1*

Toraut täljäch urr *C–D3*

Torre porre *C2*

Tujuttje *B1*

Tuljem urr *D2*

Wane urr ili Potschmog urr *D–E1*

Falunevek:

Aikapi paul *D3*
Antipini *C3*
Aurjä *E1*
D. Ssarju *A2*
D. Usst Unjinsskaja *A3–B2*
Emangorski ili Jeming gord *F–G3*
Iskorskie jurti *D2*
Joutimjanj paul *D2*
Käläling paul *E3*
Kaljangvelpaul *E1*
Kanglessam *E2*
Khalpaul *D2*
Kotjelpi paul *C–D3*
Kuljim paul *E2*
Mekjä *E1*

Kunyhónevek:

Jamesi paul *C2*
Jaunjäch paul *C2*
Känjeschpaul *D2*
Käpijen paul *F2*
Katpel oikä *B3*
Kossijäpaul *D2*
Kotjl paul *F2*
Kuljim ule *E3*
Kure täljäch paul *F–G2*
Kurunsäch paul *E–F2*
Ljuljing Kärspaul *C–D2*
Lui ule paul *D2*
Manj Jaguschkin paul *F2*

Njachschem paul *D–E2*
Njaisch paul *C2*
Njäräch paul *E2*
Njehling *E1*
Njiruss *E2*
Pankapaul *D3*
Petkesch *F1*
s. Ssortingje ili Ragakar *F–G1*
Schäteltitt *E3*
Ssaradjei ili Ssäräti *E1*
Sserkinih paul *D1*
Sui nyäll paul *F3*
Tapsuisskin *E2*
Werch njechling *E1*
Wuorjinski *E2*

Matwei ule paul *E3*
Matweipi *B3*
Nanklitt paul *C–D2*
Njäräch ule paul *D–E3*
Njins ule *D–E2*
Noropi *B–C1*
Palati paul *D2*
Samesnjäl paul *F2–3*
Ssäkhu Känjesch *B1*
Ssuomisas paul *F2*
Uläul sui *G2*
Waigenpänj *B–C3*
Wuurnjiltingpaul *D2*